

ÜGYSZÁM: AG-328/1/2008
ÜGYINTÉZŐ: Kerekes Lajos
TELEFON: 06-1-459-7747; 06-1-459-7793
TELEFAX: 06-1-459-7747
E-MAIL: eh@eh.gov.hu; kerekesl@eh.gov.hu

HATÁROZAT SZÁMA: 739/2008.

TÁRGY: A villamos energia nagykereskedelmi piacokon lefolytatott piacelemzés alapján jelentős piaci erővel rendelkezőként azonosított engedélyes számára kötelezettségek kiszabása

A Magyar Energia Hivatal (a továbbiakban: **Hivatal**) az érintett piacok azonosítása, az érintett piacokon fennálló verseny hatékonyságának elemzése alapján, az érintett piacokon jelentős piaci erővel rendelkező engedélyesek azonosítására és kötelezettségek előírására a villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény (a továbbiakban: **VET**) 107. § (2) bekezdése és 108. §-a alapján hivatalból indított eljárása során meghozta a következő

HATÁROZATOT:

1. A Hivatal a villamos energia nagykereskedelem piacain elvégzett piacelemzés eredményeként a villamos energia nagykereskedelem érintett piacon jelentős piaci erővel rendelkező engedélyesként azonosítja az MVM Trade ZRt. (székhely: 1011 Budapest, Vám u. 5-7., cégjegyzékszám: 01-10-045371) engedélyest.

2. A Hivatal az érintett piacon jelentős erejüként azonosított MVM Trade ZRt. (a továbbiakban: **Kötelezett Engedélyes**) tekintetében jelen határozatban (a továbbiakban: **jelen határozat** vagy **Határozat**) az alábbi kötelezettségeket szabja ki:

- a) A Hivatal a jelentős piaci erejüként azonosított Kötelezett Engedélyes számára éves nyilvános árverés (aukció) útján végrehajtandó átlátható értékesítési kötelezettséget ír elő.

A Kötelezett Engedélyes első alkalommal 2008. október 27-i időpontra köteles nyilvános árverést hirdetni a rendelkezésére álló termelői kapacitás és energia

zsinór- és csúcstermékek, valamint kapacitás használati jog formájában történő 2009. évi értékesítésére. A Kötelezett Engedélyes 2008. szeptember 1. napjáig köteles a felajánlásra kerülő kapacitás mennyiségét és forrásösszetételét bejelenteni, valamint a nyilvános árverés lebonyolítására vonatkozó szabályzatot ezen időpontig a Hivatalnak jóváhagyásra benyújtani.

Az árverésen Kötelezett Engedéllyessel azonos tulajdonosi körhöz tartozó villamosenergia-kereskedelmi engedélyes vállalkozások által elnyert villamos energia egyetlen termék esetében sem haladhatja meg az értékesítésre kerülő villamos energia 25 %-át.

Kötelezett Engedélyes gondoskodik arról, hogy az értékesítésre kerülő kapacitás mennyisége ne legyen alacsonyabb annál, mint ami ahhoz szükséges, hogy az aukcióra kerülő kapacitások, illetve az ebből származó villamosenergia-értékesítés nélkül számított piaci részesedése 40 % alá csökkenjen. Az aukcióra bocsátott termékek körét úgy kell meghatározni, hogy az igazodjon az érintett piac felhasználóinak igényeihez. Kötelezett Engedélyes a felhasználási igények felmérésének módját és eredményét 2008. szeptember 1-ig köteles a Hivatalnak benyújtani.

Kötelezett Engedélyes a Hivatal további határozata nélkül - mindaddig nyilvános kapacitásaukcio formájában köteles kapacitásait értékesíteni, amíg a Hivatal újabb piacelemzési eljárás eredményeként meghozott határozata e kötelezettséget a megváltozott versenyviszonyokra tekintettel meg nem változtatja. A kapacitásaukcio során elszenvedett veszteség nem nyújt jogalapot állami támogatás vagy kompenzáció igénybevételére.

- b) A Hivatal a VET. 110. § (1) bekezdésének c) pontja alapján a Kötelezett Engedélyes számára árkorlát alkalmazására vonatkozó kötelezettséget ír elő.

Kötelezett Engedélyes által az egyetemes szolgáltatók összessége részére 2008-ban értékesített villamos energia átlagos ára nem haladhatja meg a $15,96 \times (1 + 0,25 \times FG/4)$ Ft/kWh értéket, amelynek számításakor FG érték megegyezik a földgáz közüzemi díjainak megállapításáról szóló 96/2003. (XII. 18.) GKM rendeletben meghatározott 500 m³/h-nál nagyobb teljesítmény-lekötésű tarifakategória díjai alapján számított átlagár 2008. októberi (%-os) változásával. Az átlagár változását a Hivatal honlapján közzéteszi. Kötelezett Engedélyes 2008. július 31. napjáig köteles a 2008. évi kötelezettségének teljesítéséhez kapcsolódva a Hivatalnak benyújtani annak megvalósítási tervét, amelynek végrehajtásáról 2009. január 31-ig köteles a Hivatalnak beszámolni.

Kötelezett Engedélyes által az egyetemes szolgáltatók összessége részére 2009-ben értékesített villamos energia 2009. január 1-jei induló átlagára nem haladhatja meg a $16,5 \times (1 + FG_1/4) \times (1 + FG_2/4)$ Ft/kWh értéket. Ezt az értéket a 2009. éves átlagár meghatározásakor legfeljebb a külön jogszabályban meghatározott 500 m³/h-nál nagyobb teljesítmény-lekötésű, közüzemi értékesítésű földgáz árának évközi időarányosan számított változásának 25%-ával lehet módosítani. A képlet számításakor FG_1 értéke megegyezik az 500 m³/h-nál nagyobb teljesítmény-lekötésű földgáz átlagárának 2008. októberi (%-os) változásával, míg FG_2 az 500 m³/h-nál nagyobb teljesítmény-lekötésű

földgáz átlagárának 2009. januári (%-os) változásával. Az átlagár változását a Hivatal a honlapján közlésezi.

Ezen túlmenően Kötelezett Engedélyes a 2009. évre vonatkozó értékesítései tekintetében biztosítani köteles, hogy az egyetemes szolgáltatóknak és kereskedőknek történő értékesítéseinek súlyozott átlagára ne haladja meg az European Energy Exchange-en (EEX) e határozat kiadását megelőző fél évben (2008. január 1-től 2008. június 30-ig) a 2009. év egészére kötött zsinór (Phelix Baseload Year Futures) és csúcs (Phelix Peakload Year Futures) ügyletek súlyozott átlagárát. Az átlagár számítása során a fenti termékekre a vonatkozó időszakban kötött ügyletek forintban kifejezett árát az ügylet napján érvényes, MNB hivatalos euró devizaárfolyamaival számolva, a megkötött ügyletben szereplő mennyiséggel súlyozva, 70%-30%-os zsinór-csúcs arány alkalmazásával kell figyelembe venni.

Kötelezett Engedélyes a 2009. évre árkorlát alkalmazására vonatkozó kötelezettségével kapcsolatban 2008. október 31. napjáig köteles benyújtani annak megvalósítási tervét, amelynek végrehajtásáról 2009. július 31-ig időarányosan, a teljes 2009. évre vonatkozóan pedig 2010. január 31-ig köteles beszámolóját a Hivatalnak benyújtani.

A Kötelezett Engedélyest igazgatási szolgáltatási díjfizetési kötelezettség nem terheli. A Hivatalnak egyéb eljárási költség megtérítéséről nem kellett döntenie, mert az eljárás során ilyen költség nem merült fel.

A Hivatal intézkedik a határozatnak a Hivatal honlapján történő közzétételéről.

A határozat ellen bírósági felülvizsgálatnak van helye a közléstől (kézbesítéstől) számított 15 (tizenöt) napon belül, a keresetet a Hivatalhoz kell benyújtani.

A kereset benyújtásának e határozat végrehajtására halasztó hatálya nincsen.

Indokolás

I. A közigazgatási hatósági eljárás alapjául szolgáló előzmények, az eljárás megindulása

- 1) A Hivatal álláspontja szerint a hazai nagykereskedelmi piac szerkezetének vizsgálatához elengedhetetlen a magyar villamosenergia-piaci működési modell alakulásának ismerete és az ebből levonható következtetések elemzése.
- 2) A hazai piaci modell fejlődését négy élesen elkülöníthető szakaszra bonthatjuk. Az első szakaszban – 1992-ig – egy állami nagyvállalat (Magyar Villamos Művek Tröszt) működése dominálta az energiapiacot, akire a jogszabályok kizárólagos jogokat és kötelezettséget róttak. Az MVM Tröszt a teljes ellátási láncot lefedte, a termeléstől a végfelhasználók ellátásáig, beleértve a szállítással és a rendszerirányítással kapcsolatos funkciókat is.
- 3) A második szakaszban (1992-2003) az állami nagyvállalat résztevékenységei jogilag önálló egységekbe szerveződtek, és az ellátási lánc egyes részei (termelés, elosztás, szolgáltatás) magánkézbe kerültek. A privatizáció során kialakult új tulajdonosi struktúrával párhuzamosan létrejöttek a nagykereskedelmi piacot ma is meghatározó szerződéses kapcsolatok. Az ún. egyvásárlós piaci modellben az MVM kizárólagos jogokkal és kötelezettségekkel rendelkezett a nagykereskedelmi piacon, innen ered a piaci modell nemzetközi viszonylatban is használt elnevezése (egyvásárló – single buyer). Az erőművi privatizáció megkönnyítése és a privatizációs árbevétel növelése érdekében az MVM hosszú távú szerződéseket kötött mind beszerzési (hosszú távú villamos energia és kapacitás lekötési megállapodások – a továbbiakban egységesen: HTM), mind értékesítési oldalon (Villamos Energia Adásvételi Szerződés – VEASZ). Ezen szerződések megkötésének szükségességét törvény rögzítette.
- 4) A piaci modell fejlődésének harmadik állomása a 2003-as piacnyitással kezdődött. Az ún. kettős piaci modellben párhuzamosan működött egymás mellett a korábbi (szabályozott árú) egyvásárlós, és a versenypiaci szegmens. Számos új villamosenergia-kereskedő lépett ekkor a magyar piacra, alternatívát nyújtva a választási lehetőséggel élő feljogosított fogyasztóknak. A kettős modell működése számos újdonságot hozott, ugyanakkor több problémára is rávilágított. Megélné a határkeresztező forgalom: a kereskedők a feljogosított fogyasztókat olcsó importból származó villamos energiával átcsoportosították a közüzemből, miközben a nagyobb keresletre „tervezett” közüzem kizárólagos nagykereskedője a HTM-es lekötések felszabaduló kapacitásának szabad piaci értékesítésén jelentős veszteségeket szenvedett el (melyet a fogyasztók kompenzáltak az átállási díjakon keresztül). Az egyvásárlós modell ismert problémája, hogy a hosszú távú beszerzési szerződések miatt nem képes kezelni a kereslet csökkenését. Ennek ellensúlyozására került bevezetésre a magyar átállási költség kompenzációs rendszer, melynek keretében finanszírozható volt a közüzemi feleslegek értékesítésén elszenvedett veszteség.
- 5) A 2008-as teljes piacnyitással megkezdődött a modellváltás negyedik szakasza, amelyben az árak – a kötelező átvétel és az egyetemes szolgáltatás kivételével – már

nem szabályozottak, illetve ellenőrzöttek. A korábbi kizárólagos nagykereskedő jogutódjának piaci pozíciója megmaradt, elsősorban a privatizáció időszakában kötött hosszú távú áramvásárlási szerződések miatt.

- 6) 2008. január 1. napján léptek hatályba a villamosenergia-szektor szabályait tartalmazó VET azon rendelkezései, amelyek a Hivatal számára számos, a piaci verseny megteremtésével és szabályozásával kapcsolatos új feladatot és hatáskört teremtettek meg. Az újonnan megalkotott törvényi szabályozás céljai közé tartozik a hatékonyan működő villamosenergia-versenypiac kialakítása, a felhasználók érdekeinek hatékony védelme, új termelő kapacitások és új hálózati infrastruktúra létesítésének, a villamosenergia-piacra új szereplőként belépők megjelenésének elősegítése, a magyar villamosenergia-piacnak az Európai Közösség egységesülő villamos energia piacaiba történő integrációja. Az új szabályozásban megjelenik a tiszta versenypiaci modell, a villamosenergia-felhasználók és kereskedők általi beszerzése, illetve termelők általi értékesítése szabadpiaci körülmények között történik.
- 7) A jogszabályban rögzített jelentős piaci erő vizsgálat egyik legfontosabb célja az, hogy felmérje a piaci struktúrának az öröklött szerződéses kapcsolatokból is fakadó torzulásait és csökkentse a piaci verseny korlátozásának /a jelentős piaci erő felhasználásával történő visszaélés/ lehetőségét. A VET szabályozási koncepciója szerint a Hivatal főszabályként rendszeres módon – első alkalommal 2008. év első felében – a hatékony piaci verseny elősegítése, a piaci erőfölénnyel való visszaélés egyes formáinak megelőzése, valamint a felhasználók érdekeinek a védelme céljából piacelemzést végez, amelynek mércéjét a magyarországi villamosenergia-piacon fennálló verseny hatékony volta képezi. Amennyiben a Hivatal megállapítja, hogy a verseny nem hatékony, úgy az érintett piac jellemzőinek felhasználásával azonosítja a jelentős piaci erővel rendelkező engedélyest és a piaci verseny elősegítésével arányos módon, az engedélyesekre kiszabott kötelezettségekkel támogatja a piacon található aszimmetriák leküzdését. A Hivatal törvényben meghatározott eljárása mellett a piacelemzési eljárást az érintett piacon fennálló verseny megítélése szempontjából jelentős körülmény tudomásra jutásakor haladéktalanul, valamint az adott érintett piacon engedéllyel rendelkező piaci szereplő kérelmére a legutóbbi piacelemzést követő 1 év után is lefolytathatja, amennyiben azt a verseny körülményeinek legutóbbi piacelemzés óta történt lényeges és alapvető megváltozása miatt szükségesnek ítéli.

II. A piacmeghatározás során a Hivatal által követett eljárás általános jellemzői

- 1) A Hivatal - annak érdekében, hogy feltárja a villamosenergia-piaci versenyt akadályozó körülményeket és a felmerült versenyproblémák kezelésére a tényleges versenyviszonyokkal összhangban álló szabályokat határozzon meg – piacelemzést végzett a villamos energia nagykereskedelem piacain.
- 2) A piacelemzés célja a hatékony piaci verseny elősegítése, a piaci erőfölénnyel való visszaélés egyes formáinak megelőzése valamint a felhasználók érdekeinek a

védelme. Ez a hármas célrendszer meghatározza a szabályozás három legfontosabb irányát: a szabályozói eszközökkel történő versenysegítő beavatkozást, a versenyellenes viselkedések előzetes hatósági kontrollját, valamint a felhasználók érdekeinek, mint védendő érdeknek az előtérbe helyezését.

- 3) A piacelemzés első lépését a piacmeghatározás képezte, amelynek során a Hivatal kereslet-kínálati helyettesítés alapul vételével az érintett piac tárgyi és földrajzi határait jelölte ki.
- 4) Érintett piac a Hivatal által – a versenyjog szabályaival összhangban – keresleti és kínálati jellemzők vizsgálata alapján azonosított, területileg elhatárolható termék és szolgáltatási piac, melyen a verseny hatékonyságának elemzése és az engedélyesek piaci erejének vizsgálata történik.
- 5) Az érintett piac meghatározása után a Hivatal elemezte a verseny hatékonyságát az azonosított piacon. Ha a verseny nem hatékony az adott érintett piacon, ez azt jelenti, hogy van legalább egy olyan engedélyes az adott piacon, amelyik olyan piaci helyzetben van, amely lehetővé teszi számára, hogy tevékenységét a versenytársaitól, valamint végső soron a felhasználóktól nagymértékben függetlenül folytassa.
- 6) Ha a piacelemzés alapján megállapítható, hogy a verseny nem hatékony, akkor ez azt mutatja, hogy a hatékony verseny megteremtéséhez önmagában a piaci folyamatok és a versenyjog nem elégségesek, és hatósági beavatkozásra, a VET 107. § (2) bekezdés szerinti eljárás elindítására van szükség.
- 7) A piacelemzés hatósági tevékenység, nem az eljárás része, azonban jelentősége nagy, mivel ennek eredményeként dől el az, hogy jelentős piaci erővel rendelkező engedélyes azonosítására illetve megfelelő kötelezettségek kiszabására a Hivatal indít-e eljárást.
- 8) Az eljárásban érintett fél (ügyfél) az érintett piacon jelentős piaci erővel rendelkező engedélyes(ek) azonosítása által válik ismertté, ehhez kapcsolódóan minden, az eljárás során kiszabásra kerülő jogkövetkezmény, kötelezettség kiszabása az azonosított jelentős piaci erővel rendelkező engedélyes(ek)re vonatkozik.
- 9) A VET és a Vhr. meghatározza a kiszabható és az egyes piacokra kötelezően kiszabásra kerülő kötelezettségek körét, a Hivatal az egyes érintett piacokon kötelezően kiszabandó kötelezettségek kivételével szabadon dönt abban, hogy ezek közül mely kötelezettségeket alkalmazza. A választott kötelezettségeknek ugyanakkor az adott piacon a kellően hatékony verseny kialakulásának elősegítéséhez igazodónak, indokoltnak és arányos mértékűnek kell lenniük; tehát a kötelezettségek kiszabásának viszonyítási alapja az azonosított erőfölényes helyzetből és ennél fogva a piacbefolyásolási képesség mértékéből fakad.

III. Az eljárás során figyelembe vett legfontosabb jogszabályok

- 1) Az eljárás során két alapvető jogszabály rendelkezéseit kell alkalmazni:
 - a) VET

- b) A villamos energiáról szóló 2007. évi LXXXVI. törvény egyes rendelkezéseinek végrehajtásáról szóló 273/2007. (X. 19.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Vhr)
- 2) A Hivatal, a VET 159. § f) és g) pontjain alapuló hatáskörében eljárva, a VET 158. § (2) bek. b), c), g) és h) pontjaiban foglalt tevékenységi célok figyelembe vételével, a VET 1. § a), c-e) pontjaiban foglalt szabályozási célok elérése érdekében a VET 107. § alapján piacelemzést végez a villamos energia nagykereskedelem, a villamos energia kiskereskedelem valamint a rendszerszintű szolgáltatások érdekében beszerzett teljesítmény és energia piacain, a hatásos piaci verseny elősegítése, a piaci erőfölénnyel való visszaélés egyes formáinak megelőzése, valamint a felhasználók érdekeinek védelme céljából. A piacelemzés során a VET 107. § (1) és a Vhr. 104. §-ban foglaltak szerint meghatározza az érintett piacokat, majd azokon a Vhr. 105. §-nak figyelembe vételével a VET 107. § (2) bekezdés szerint elemzi a verseny hatékonyságát. Amennyiben e hatósági tevékenység eredményeként megállapítható, hogy az azonosított érintett piacon a verseny nem hatékony, a Hivatal eljárást indít az adott piacon jelentős piaci erővel rendelkező engedélyes azonosítására, melynek során a VET 107. § (3) bekezdés és a Vhr. 106. § figyelembevételével jár el.
- 3) A JPE-vel rendelkező engedélyes számára kiszabható kötelezettségek körét és alkalmazásuk feltételeit a VET 108. valamint 110-111. §-ai, továbbá a Vhr. 107-112. §-ai szabályozzák.
- 4) A VET 108. § határozza meg a kötelezettségszabási eljárás tartalmát, tehát azt, hogy a Hivatal milyen feltételek és alapelvek figyelembevételével írhatja elő a JPE engedélyesre kiszabandó kötelezettségeket.

IV. A villamos energia nagykereskedelem piacainak meghatározása

- 1) A piacmeghatározás célja a releváns közgazdasági termék vagy szolgáltatáspiac meghatározása, amelyen a verseny hatékonyságának elemzése és a jelentős piaci erővel rendelkező engedélyes azonosítása történik.
- 2) A villamosenergia-nagykereskedelem a VET 107. § (5) bekezdés a) pontja szerint: „olyan kereskedelem, amelynek során villamos energiát nem közvetlenül a felhasználónak értékesítenek”.
- 3) A villamos energia nagykereskedelmi piac a nem végfelhasználási célból vásárló kereskedők (és szolgáltatók) részére történő villamosenergia-értékesítési tranzakciók összességét jelenti. Villamosenergia-kereskedelem az a tevékenység, amely a villamos energia és a hozzá tartozó teljesítmény üzletszerű, nem saját felhasználási célra történő vásárlásából és értékesítéséből áll. A villamos energia elsődleges forrása magába foglalja a belföldi termelést és a tranzittal csökkentett villamosenergia-importot. A tranzit olyan, az országon áthaladó villamosenergia-szállítást jelent, melynek során az importált villamos energiát az érintett kereskedő közvetlenül a külpiacon értékesíti. A tranzitált villamos energia ugyan az importhoz és exporthoz hasonlóan áthalad a határon, de sem a villamos energia megvásárlása, sem annak értékesítése nem a Magyar Köztársaság területén megy végbe. A magyar átviteli rendszerirányító (MAVIR ZRt.) által vásárolt rendszerszintű szolgáltatások

nem részei a nagykereskedelmi piacnak, ezért azokat a tranzakciókat – a rendszerszintű szolgáltatások érdekében beszerzett teljesítmény és energia piacaival összefüggésben a VET 107. § (3) bek. 3. pontjának megfelelően – külön kell kezelni.

IV.1. A nagykereskedelmi piac és a termékek főbb jellemzői

- 4) A nagykereskedelmi piac működését a kereskedők egymás közti nagykereskedelmi tranzakciói jellemzik: bár valamennyi kereskedőközi tranzakció hozzájárul a piac likviditásának magasabb szinten tartásához, de közgazdasági értelemben nem mindegyik növeli meg a piacot. A piac méretének és a piaci szereplők részesedésének meghatározásakor a kereskedők összes viszonteladásának figyelembe vétele indokolatlan halmozódást jelent, mert az értékesítési lánc egymásra épülő elmeit is versenyző piaci szereplők tranzakcióinak tekinti.
- 5) A termékpiac meghatározása a kínálati és keresleti oldal közgazdasági jellemzőinek vizsgálatára épül. A kereskedőközi ügyletekből fakadó halmozódások figyelembe vétele a meghatározó keresleti és kínálati jellemzők vizsgálata szempontjából szükségtelen, ráadásul félrevezető is lehet. Az elsődleges villamosenergia-értékesítésekkel nem versenyeznek a másodlagos értékesítések: a belföldön és külföldön megtermelt villamos energia értékesítésének jogával rendelkező szereplők piaci erejét nem érinti az általuk értékesített villamos energia vásárlóinak viszonteladói tevékenysége. A nagykereskedelmi villamosenergia-piacok jelenlegi meghatározása során tehát a nettó mennyiséget és az elsődleges értékesítést kell meghatározónak tekinteni. A kínálati oldalon az elsődleges értékesítés a termelők közvetlen eladásait, vagy a nagykereskedelmi piaci értékesítés szerződésben szerzett jogával közvetlenül rendelkező kereskedők (hazai, vagy külföldi forrásból származó) eladásait jelenti, a keresleti oldalon pedig a kereskedők e kínálati forrásból származó vásárlásait kell figyelembe venni.
- 6) A nagykereskedelmi piac leírásakor három jellemzőt lehet felhasználni, így az eladói kör meghatározását, a vevői kör meghatározását és az értékesített termék meghatározását.

IV.1.1. A villamos energia nagykereskedelmi piac eladói

- 7) A villamos energia nagykereskedelmi piac eladói – bár az eladói szerepek világosan elkülöníthetők, a valóságban egy tényleges piaci szereplő egynél több szerepben is megjelenhet – három csoportra oszlanak:
 - a) a villamos energiát közvetlenül értékesítő termelők,
 - b) termelőtől származó villamos energia (kizárólagos) értékesítési jogával közvetlenül rendelkező kereskedők. A piacmeghatározás és -elemzés során a termelés értékesítésének jogával közvetlenül rendelkező kereskedőnek kell tekintetni az egy évnél hosszabb távú szerződéssel lekötött termelés fölött rendelkező olyan kereskedőt, aki a tulajdonában álló vagy az általa leszerződött portfólió kínálatát értékesíti a piacon. Az értékesítés történhet blokkonként, erőművenként vagy a kínálat aggregálása révén termékenként. A portfólióval rendelkező szereplő úgy jelenik meg a nagykereskedelmi piacon, mintha egyetlen erőmű lenne.

- c) külföldön termelt villamos energia értékesítési jogával rendelkező kereskedők.
- 8) A piacelemzés szempontjából lesz lényeges, hogy kit kell valójában eladónak tekinteni akkor, ha tulajdonosi, s akkor, ha nem tulajdonosi alapon történik kínálati aggregálás. A döntő szempont a kínálat mennyisége és ára tekintetében megnyilvánuló mozgástér és döntési jogosítványok birtoklása.
- 9) Azt kell a kínálat tulajdonosának tekinteni, aki a piacon az értékesítés során fontos gazdasági változók (az ár és a mennyiség) tekintetében stratégiai és taktikai döntéseket hozhat.

IV.1.2. A villamos energia nagykereskedelmi piac vevői

- 10) A villamos energia nagykereskedelmi piac vevői két csoportba tartoznak, részben kereskedőként, részben pedig egyetemes szolgáltatóként jelennek meg a piacon.
- 11) Bár a felhasználók közvetlenül is vásárolhatnak a termelőktől, az általános gyakorlat - és a törvény meghatározása - szerint a villamos energia nagykereskedelmi piac a termelők és a kereskedők villamosenergia-értékesítési tranzakcióinak színtere. A végfelhasználók jellemzően a kiskereskedelmi piacon a kereskedőktől, egyetemes szolgáltatóktól vásárolják meg a fogyasztáshoz szükséges villamos energiát, tehát a nagy- és a kiskereskedelmi piac elkülönül egymástól.

IV.1.3. A villamos energia nagykereskedelmi piacon megjelenő termékek jellemzői

- 12) A villamos energia nagykereskedelmi piacon a termékképzés szabadsága folytán az eladó dönt arról, hogy milyen termékeket kínál. E termékek különbözhetnek a szolgáltatás időpontja és időtartama, s más jellemzők tekintetében. A villamos energia, mint termék számos speciális jellemzővel rendelkezik:
- a) homogén,
 - b) nem tárolható,
 - c) az iránta való kereslet közvetett,
 - d) kereslete napon belül is erősen ingadozik,
 - e) a pillanatnyi kereslet árrugalmassága kicsi,
 - f) a piaci kínálat bizonyos tartományokban technológiai vagy kapacitás okokból rugalmatlan,
 - g) az új erőművi kapacitások (új kínálat) létesítése több éves (tervezési, engedélyezési, létesítési) folyamat eredményeként történhet,
 - h) a kereslet és kínálat pillanatnyi egyensúlyát folyamatosan kell biztosítani a rendszerirányítás segítségével,
 - i) az energiaiimport (és export) lebonyolítása csak az ehhez szükséges határkeresztező kapacitás jog megszerzésével lehetséges.

IV.2. A piacmeghatározás folyamata

- 13) A verseny és szabályozási ügyekben a piacok elemzését szükségképpen meg kell előznie az érintett piac meghatározásnak. A piacmeghatározás feladata az érintett termék- és a földrajzi piachatárok megállapítása. A piacmeghatározás alapkérdése, hogy a kereskedelem tárgyát képező különféle villamosenergia-termékek a verseny szempontjából egy vagy több önálló piacot képeznek-e. Ahhoz, hogy két termék egy piacon legyen, szükség van arra, hogy közöttük megfelelő mértékű helyettesítési viszony álljon fenn. Ilyen értelemben két termék akkor különböző, ha köztük helyettesítésre nincs lehetőség:
- a) a funkcionális jellemzők különbözősége,
 - b) a vásárlás/felhasználás eltérő időpontja,
 - c) a vásárlás/szállítás eltérő helye,
 - d) a termékek árának jelentős eltérése,
 - e) a vonatkozó szabályozás különbözősége,
 - f) vagy más egyéb speciális tényező(k) miatt.
- 14) Mivel az ex post és ex ante szabályozás céljából használt piacfogalom a piac közgazdasági meghatározását jelenti, e speciális feladathoz speciális módszertant dolgoztak ki. Az érintett piac meghatározása szerint az összes olyan termék/szolgáltatás, amely egymással keresleti vagy kínálati értelemben egy kritikus mértéknél erősebb helyettesítési viszonyban van, egyazon érintett piac részének tekinthető. Ha a helyettesítés mértéke túl gyenge, elhanyagolható, vagy e viszony egyértelműen nem áll fenn, a szóban forgó termékek/szolgáltatások külön piacon vannak.
- 15) A piacmeghatározás mai, verseny- és sektorspecifikus szabályozási ügyekben mind magyar, mind pedig külföldi hatóságok általánosan használt és elfogadott módszere a Hipotetikus Monopolista Teszt (HMT), amelyet a Hivatal jelen eljárásban a piacmeghatározáshoz alkalmazott.

IV.3. A Hipotetikus Monopolista Teszt rövid leírása

- 16) A hipotetikus monopolista teszt (HMT) alapján egy piacot alkot a szolgáltatások azon köre (számításba véve a földrajzi meghatározottságot is), melyre igaz, hogy ha azokat csak egyetlen szereplő kínálná (hipotetikus, azaz feltételezett monopolista), az képes lenne megemelni az árakat úgy, hogy a profitja növekedjen. Más szóval a feltételezett monopolistát nem korlátozná a felhasználók elpártolása vagy új versenytársak gyors megjelenése a piaci erejével való visszaélésben.
- 17) A tesztet először a szolgáltatások egy szűk, homogén körére (praktikusan egy konkrét termékre) kell alkalmazni. Ezután azt kell vizsgálni, miként hatna a keresletre és a kínálatra, ha a feltételezett monopólium 5-10%-kal tartósan megemelné az árat. A kereslet esetében ez a hatás a következő elemekből tevődik össze:

- a) Az áremelés hatására a felhasználók szimpla kereslet visszafogása, vagy a más termékkel történő helyettesítés miatt csökken az összkereslet, ami a bevételek csökkenése irányában hat.
 - b) Az áremelés hatására nő a szolgáltatást továbbra is megvásárló felhasználóktól származó bevétel.
 - c) Az áremelés hatására elvesztett felhasználók kiszolgálásának elmaradása bizonyos költségek megtakarításával jár.
- 18) Amennyiben a három hatás eredője pozitív, azaz a hipotetikus monopolista vállalat profitja nő az áremelés következtében, akkor a vizsgált szolgáltatás önálló piacot alkot a HMT szerint.
- 19) A helyettesítésből adódó potenciális bevételveszteség két forrását szokás megkülönböztetni:
- a) A felhasználók egy része egy számára közeli helyettesítő szolgáltatáshoz fog átpártolni; ezt hívják keresleti helyettesítésnek.
 - b) Bizonyos, hasonló technológiával más (a felhasználó szemszögéből esetleg egészen más) terméket előállító vállalatok a megemelkedett árak miatt a vizsgált szolgáltatást is elkezdik nyújtani, elcsábítva felhasználókat. Ezt a jelenséget hívják kínálati helyettesítésnek.
- 20) Amikor a HMT-t mint gondolati keretet alkalmazza az eljárást folytató hatóság, azt kell elemezni, hogy létezik-e olyan szolgáltatás, amely a felhasználók egy bizonyos csoportja számára elég közeli helyettesítő, illetve létezik-e olyan szolgáltató, amely képes lenne rövid idő alatt a piacra belépni. A HMT logikája szerint ahhoz, hogy két termék egy piacon legyen, elegendő, ha vagy a keresleti, vagy a kínálati helyettesítés megfelelő mértékű. Ahhoz viszont, hogy két terméket külön piacként tudjunk definiálni, az szükséges, hogy sem a keresleti, sem a kínálati helyettesítés ne legyen jelentős.
- 21) A HMT alkalmazása során meghatározó jelentőségű kérdés az áremelés kiindulópontja. A teszt ugyanis azt vizsgálja, hogy megérné-e egy feltételezett monopóliumnak a versenyár fölé emelni az árakat. Kiindulópontként nem választhatjuk azt az árat, ami már eleve a magas piaci erő miatt alakult ki - és így már annyira rugalmas, hogy növelésével a profit már nem növelhető. Erre a szakirodalomban a „celofán tévedés” néven elhíresült eset irányította rá a figyelmet. A piacmeghatározás szempontjából ez azért probléma, mert úgy tünteti fel, hogy a vizsgált termék nem önálló piacon, hanem egy nagyobb piacon van. Ez viszont egyértelműen félrevezető következményekkel járhat a piacelemzés során, mert nem feltétlenül találunk jelentős piaci erejű szereplőt, még akkor sem, ha egyébként az illető monopolista lenne a kiindulásként tévesen nem önálló piacként azonosított piacon.
- 22) Ha szabályozott árak vannak, nem lehetünk biztosak abban, hogy ez feltétlenül a versenyár szintjén van, hisz lehet alatta és fölötte is az elméleti versenyár. Ilyenkor alkalmas kiindulópont lehet, hogy a szabályozott árat tekintjük versenyárnak, ha nincs egyértelmű bizonyíték arra, hogy az ár közgazdasági profitot tartalmaz.

- 23) A másik kritikus kérdés az időtáv megválasztása, mely különösen a kínálati helyettesítés esetében releváns. A vállalatok beruházási döntései ugyanis hosszú távúak, így gyakran előfordul, hogy rövidtávon nem tudnának piacra lépni egy kisebb áremelés miatt vonzóvá váló piacon, de ha ez az áremelés tartós, hosszú távon be tudnak lépni. Minél hosszabb tehát az időtáv, annál nagyobb a kínálati helyettesítés lehetősége. A piacelemzések időtávja jellemzően 1-1,5 év, így a kínálati helyettesítés is ezen az időtávon belül releváns. (Ha a piacralépés ezen az időtávon túl lehetséges, akkor potenciális versenyről beszélhetünk, amit azonban nem a piacmeghatározás, hanem a meghatározott piac elemzése során kell figyelembe venni.)

IV.4. Keresleti helyettesítés

- 24) A keresleti helyettesítés vizsgálatánál lényeges, hogy milyen mértékben csökken egy szolgáltatás kereslete az árváltozás hatására. E kérdés elemzésére a közgazdaságtanban jellemzően ökonometriai módszereket, illetve ezt közelítő empirikus módszereket alkalmaznak.
- 25) A különböző termékek és szolgáltatások közötti keresleti helyettesítés elemzéséhez azonban gyakran nem szükséges empirikus vizsgálat, a termékjellemzők megvizsgálásával bizonyos termékek közötti helyettesítés eleve kizárható. A keresleti helyettesítés elemzését ezért első megközelítésben a termékjellemzők vizsgálatával kell kezdeni, melynek segítségével eleve leszűkíthetjük a potenciálisan helyettesítő szolgáltatásokat.
- 26) Abban az esetben, ha a termékjellemzők alapján két szolgáltatás potenciálisan helyettesítheti egymást, további tényezők vizsgálata adhat információt a helyettesítésről. Ezek közül gyakran használják az árak összehasonlítását. Első megközelítésben az mondható el, hogy ha két termék ára lényegesen különböző, akkor kisebb, míg ha az ár hasonló, akkor nagyobb a valószínűsége, hogy van keresleti helyettesítés. Az árak vizsgálata önmagában azonban félrevezető lehet. Elképzelhető, hogy a piacon jelen lévő alacsony ár – alacsony minőség és magas ár – magas minőség termékkombináció esetében sok felhasználó számára hasonló a számára fontos ár/minőség arány a két termék esetében, így valamelyik árváltozására jelentős változás következne be a keresletben, tehát lényeges keresleti helyettesítés van jelen. Célszerű tehát az ár és minőség kérdését együtt szem előtt tartani. Ahhoz azonban, hogy a fenti helyzetben döntést lehessen hozni, szükséges annak ismerete, hogy milyen termékjellemzőket mennyire értékelnek a felhasználók, ami gyakran szintén nem hozzáférhető információ. Az árak vizsgálata mindenesetre segíthet abban az esetben, ha hasonló minőségű szolgáltatásokat hasonló áron kínálnak a piacon. Ekkor ezek vélhetően helyettesítik egymást.
- 27) Az árak vizsgálata mellett pontosabb információt kaphatunk a keresleti helyettesítésről, ha a szolgáltatást váltók arányát vizsgáljuk meg: ha két szolgáltatás között jelentős mozgás figyelhető meg, akkor valószínűsíthető a helyettesítés.
- 28) Ha egy szolgáltatás saját rugalmasságát ismerjük, ennek értéke mutatja, hogy hogyan reagál a kereslet az árváltozásra. Ha kismértékben, akkor rugalmatlan keresletről, ha nagymértékben, akkor rugalmas keresletről beszélünk. Két szolgáltatás közgazdasági

helyettesítő viszonyáról a keresleti kereszt-árrugalmasságok ismerete adhat pontos eligazítást.

- 29) A keresleti helyettesítés vizsgálatának rugalmassági adatokra támaszkodó egyszerűsítése, a Kritikus Rugalmasság Teszt azt vizsgálja, hogy kiindulópontként a versenyárat feltételezve mi az a kritikus rugalmassági érték, aminél magasabb mért/becsült tényleges rugalmasság esetén biztosan nem beszélhetnénk a vizsgálat termék önálló piacáról. Ha tehát a mért/becsült érték a kritikus rugalmassági érték alatt marad, a vizsgált termék/szolgáltatás önálló piacot alkot.

IV.5. Kínálati helyettesítés

- 30) A kínálati helyettesítés vizsgálatánál a releváns kérdés elsősorban az, hogy egyes szolgáltatások piacára más szereplők kisebb áremelés esetében be tudnának-e lépni.
- 31) Általánosabban megfogalmazva a kérdés úgy merül fel, hogy milyen technológia kapcsolódik az egyes szolgáltatásokhoz, és mely szolgáltatások esetében mennyire hasonló a technológia. Azokban az esetekben, ahol a technológia megegyezik, vagy nagyban hasonlít, azt feltételezhetjük, hogy a szolgáltatások esetében jelentős lehet a kínálati helyettesítés, ott pedig, ahol a technológiák gyökeresen különböznek, ez vélhetően nem lehetséges. Szükség lehet annak vizsgálatára, hogy mennyi idő lenne szükséges a piacra történő belépéshez.
- 32) A keresleti és kínálati helyettesítés vizsgálata, mind szolgáltatások terében, mind a földrajzi térben értelmezett piaci határok meghatározására szolgál. Az ily módon meghatározott piacon kell elvégezni a piacelemzést, s ha versenyproblémák azonosíthatók, akkor annak vizsgálatát, hogy ennek mi a forrása, s van-e jelen túlzott piaci erővel rendelkező szereplő.

IV.6. A termékpiac meghatározása során vizsgálandó kérdések

- 33) A piacmeghatározás első lépése az érintett termékpiac azonosítása. Ennek során azt vizsgáltuk, hogy mely termékek vannak egy piacon, azaz mely termékek együttes vizsgálatára van szükség annak érdekében, hogy a piac működését versenyszempontból megfelelően elemezhesük. A második lépés az azonosításra került termékpiacok földrajzi határainak megállapítása. Ennek során azt kellett megvizsgálni, hogy mi az a legnagyobb földrajzi terület, amelyen lényegében azonos versenyfeltételek érvényesülnek és eltérnek más területeken tapasztalható versenyfeltételektől.
- 34) A villamos energia nagykereskedelmi termékek keresleti és kínálati jellemzői alapján az érintett termékpiac helyes meghatározásához az alábbi kérdéseket kellett megvizsgálni:
- a) A kapacitás és az energia formában történő értékesítések különböző termékpiacokat jelentenek-e?
 - b) A különböző – jellemzően a csúcs és a csúcson kívüli – időszakban szállított villamos energia külön piacon vannak-e?

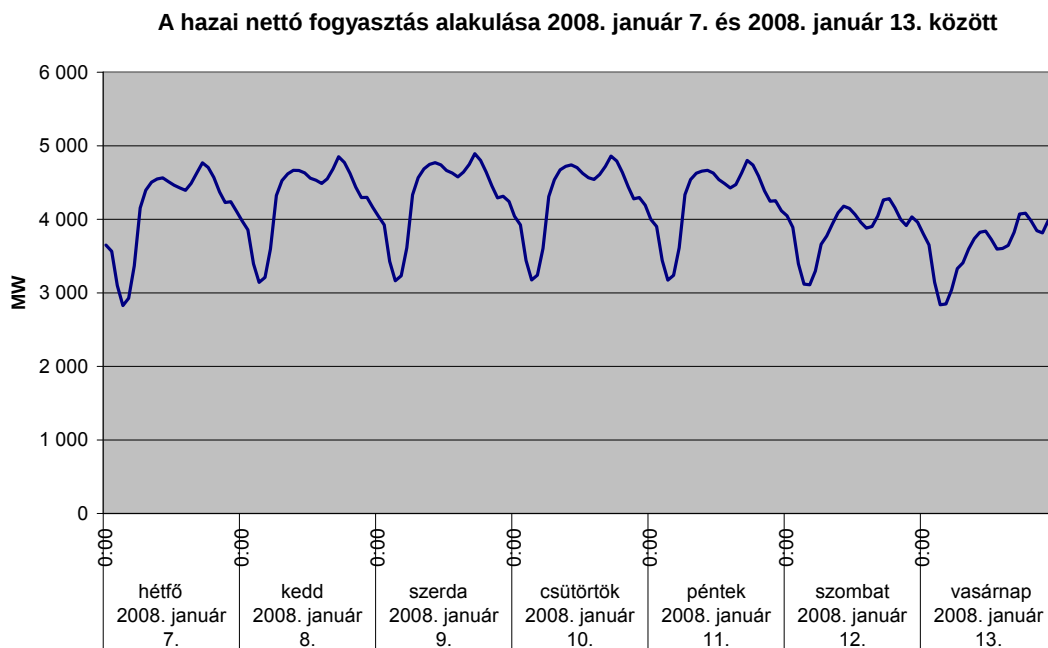
- c) Külön piacon vannak-e egyes szabályozási szempontból speciálisan kezelt szolgáltatások, mint a kötelező átvétel keretében értékesített energia és a hálózati veszteség pótlására beszerzett villamos energia?
- d) Az import villamos energia azonos piacon van-e a belföldi termeléssel?

IV.6.1. A kapacitás és az energia termékek kezelése

- 35) A villamosenergia-szolgáltatás definíció szerint energia termék nyújtását jelenti. A piacon ugyanakkor megfigyelhető, hogy egyes szerződésben nem kizárólag villamosenergia-szállítást, hanem termelő kapacitást kötnek le. Felmerül a kérdés, hogy külön piacon lévő terméknek kell-e tekinteni a kapacitást és az energiát? A kapacitás lekötés lényegét tekintve egy vételi opció, amely a lekötés idejére garantálja a kapacitás termelőképességének rendelkezésre állását, s az opció lehívása esetén a termelt energia tényleges leszállítását is. Éppen ezért az ilyen szerződéseket is energiaszállítási szerződésnek lehet tekinteni.
- 36) A kapacitás lekötése történhet rövid és hosszabb távon is, sőt hosszabb távú szerződések keretében inkább ez a jellemző. A lekötés előnye mindkét fél számára az, hogy egy volatilis piacon csökkenti a jövőbeli szállítási feltételekkel kapcsolatos kockázatot. Hogy a kockázat mérséklését célzó hosszabb távú szerződések keretében kapacitást vagy villamosenergia-szállítást kötnek le, mivel opcióról van szó, lényegében indifferens, hisz egy adott termelőnél a kettő egyértelműen megfeleltethető egymásnak. **A piacmeghatározás szempontjából a kapacitás és az energia a megjelenési forma eltérése ellenére ugyanazon termékpiac része, s lényegében ugyanolyan termék kétféle értékesítési formáját jelenti.** Ez hasonló ahhoz a helyzethez, amikor ugyanazt a terméket különféle árazási formákkal kínálnak (pl. egységár, többrészes tarifa vagy blokktarifa, stb.), s a vevő dönti el, melyik konstrukció, vagy árforma mellett vásárolja meg a kívánt mennyiségű terméket.

IV.6.2. A csúcsidőszaki és a csúcsidőszakon kívüli villamos energia

- 37) A villamosenergia-kereslet igen fontos jellemzője, hogy napszaktól, vagy más időszaktól (pl. hétköznapi/hétvége/ünnepnapi, évszakok) függően erősen ingadozik. Ennek megfelelően a felhasználói keresletet leképező nagykereskedelmi piacon is időszakonként erősen változó mennyiségre van igény. A kereslet alakulásában természetesen periodicitás is mutatkozik, így napon belül bizonyos órákban jellemzően alacsony, míg más órákban igen magas az aggregált kereslet. Egy konkrét heti fogyasztási görbe jól mutatja a jellemző napi és héten belüli ingadozásokat, s ezen felül adott esetben jelezhet más, egyedi (pl. időjárási) hatásokat is.

1. sz. ábra: Nettó fogyasztás alakulása negyedórás adatok alapján. Forrás: MAVIR

- 38) Az időszaki keresleti paraméterek tekintetében jól látszik, hogy van olyan időszak, amikor a kereslet igen magas, ezt nevezzük csúcsidőszaknak, s van olyan időszak, amikor alacsony, illetve fel- vagy lefutó, ezt tekinthetjük csúcson kívüli időszaknak. A csúcsidőszaki fogyasztás kiszolgálására szükséges kapacitás jelentősen magasabb, mint a minimális szintű fogyasztás ellátásához szükséges kapacitás.
- 39) Az időszaki keresletnek az időszaki jellemzőkön túl vannak a fogyasztás folyamatosságára vonatkozó összetevői is.
- 40) Azt a keresleti összetevőt, amelyik az állandó táplálást igénylő eszközök és berendezések működéséből adódik, tekinthetjük a fogyasztás minimum vagy alapszintjének. (Még ez is ingadozik a heti vagy hosszabb időszaki periodicitásnak megfelelően.) Ez a szint határozza meg csúcson kívüli időszakra jellemző keresleti minimumot. A csúcsidőszakban illetve a csúcson kívüli időszak fel- vagy lefutó szakaszán a minimumhoz képest megjelenik a az időszaki fogyasztás. A csúcsidőszak meghatározó jellemzője, hogy a fogyasztás szintje tartósan és jelentősen magasabb a minimális szintnél. A nagykereskedelmi piaci kereslet (az exportigényekkel korrigálva) tulajdonképpen a fenti felhasználói igényeket képezi le.
- 41) A piacon az időszaki és egyéb jellemzők szerint különböző felhasználói igények kiszolgálására az eladók többféle terméket kínálnak, amelyek az energiaszolgáltatás időpontja és a folyamatossága tekintetében különböznek. E termékek a keresleti igények mellett a termelés sajátos jellemzőit is tükrözhetik. A különböző primer energiaforrást használó erőművek termelési karakterisztikája ugyanis különböző. Vannak folyamatos és viszonylag egyenletes termelésre képes erőművek, s vannak

jellemzően csúcsterhelés idején termelő erőművek. Továbbá szabályozási szempontból elhatárolhatóak a jobban vagy a kevésbé rugalmasan kezelhető erőművek. Az erőművek kínálatukat épp ezért a termelési jellemzőkhöz igazítják. A különböző erőművek a szabályozhatóságon túl a fajlagos termelési költségek tekintetében is különböznek.

- 42) A nagykereskedelmi piac eladói a termékképzés során figyelembe veszik e meghatározó kínálati és keresleti tényezőket. Egyik kínálati szempontból tipikus eset a zsinór termelés, amikor egy erőmű egy adott szinten napi 24 órában folyamatosan termel. Ennek vannak műszaki okai, nevezetesen hogy az alaperőművek tipikusan ilyen működésre alkalmasak. Ugyanakkor a többi erőműfajtánál is – a szabályozhatóság miatt – szükség van egy folyamatos alapjáratra. A zsinór termelés azonban ha ritkán is, de keresleti oldalról is indokolt lehet. Egy zsinórtól eltérő jellegű másik termék lehet a 24 óránál rövidebb időtartamú, jellemzően csúcsidőszaki termék. Ebben az értelemben a kínálati oldalon is megkülönböztethetünk zsinór (alapszintű) és csúcsidőszaki termék kínálatot.
- 43) Mivel a villamos energia közvetlenül nem tárolható, a keresleti és kínálati, valamint a piaci versenyjellemzők döntően és alapvetően a fogyasztás időpontja tekintetében különböznek. A nemzetközi gyakorlattal összhangban indokolt annak vizsgálata, hogy a csúcsidőszakban és a csúcsidőszakon kívül kínált termékek egy piacon vannak-e? Ez nem ugyanaz, mintha a piacon valamiféle zsinór- és csúcsterméknek nevezett termékek helyettesítését vizsgálnánk, bár ettől nem is teljesen független. A piaci termékek vizsgálata önmagában félrevezető lehet, mert ez a megközelítés éppen a villamosenergia-piacokra jellemző, s a fogyasztás időpontja tekintetében megmutatkozó lényeges, lehetséges strukturális versenyhelyzetbeli különbség felismerését nehezítené, vagy tenné lehetetlenné. Ahhoz, hogy a csúcsidőszaki és csúcsidőszakon kívüli termékpiacok egybetartozása, vagy különállása kérdésében döntésre juthassunk, szükség lehet a termékek ennek figyelembevételével történő újradefiniálására. Mivel a villamosenergia-termék egyik fő jellemzője a fogyasztás időpontja, ilyen esetben azt kell terméknek tekinteni, ami rendelkezésre áll egy adott időpontban, (így például a zsinór termék lehet egy csúcsidőszaki és egy csúcsidőszakon kívüli termék kombinációja, amit csomagáron kínálnak).
- 44) A piacmeghatározás keretében tehát célszerű megvizsgálni, hogy a csúcsidőszaki és a csúcsidőszakon kívüli villamosenergia-termékek egy piacon vannak-e?
- 45) A kérdés eldöntése a HMT alkalmazásával történhet. Mivel a HMT olyan módszertan, aminek segítségével mindig csak azt tudjuk vizsgálni, hogy a kiinduló termék és a vele összehasonlított termék egy piacon van-e, a vizsgálatot érdemes mindkét oldalról elvégezni.
- 46) A HMT szakszerű alkalmazása során, ha az egyéb meghatározó tényezők alapján (például figyelmen kívül nem hagyható szabályozás) nem dönthető eleve el a kérdés, szükség van megbízható, részletes piaci adatokra: árakra, költségjellemzőkre és rugalmasságokra. Ennek fényében szükséges megvizsgálni a csúcs- és csúcson kívüli időszak kérdését.
- 47) A HMT segítségével azt vizsgáljuk, hogy mi történne akkor, ha egy feltételezett monopolista, aki egy adott időszaki villamosenergia-terméket kínál a piacon, annak

verseny árát tartósan 10 %-kal megemelné? Ha az áremelés valami okból nem lenne profitábilis, akkor az adott időszaki termék nem önálló piac. Ekkor a vizsgálatot újra el kell végezni úgy, hogy olyan monopolistát feltételezünk, aki a különböző időszaki (pl. csúcs és csúcson kívüli) terméket és legközelebbi helyettesítőjét kínálná kizárólagosan a piacon. Ha a 10 %-os tartós áremelés ekkor profitábilisnak bizonyulna, akkor a két termék alkot egy közös termékpiacot. A HMT keretében mind a keresleti, mind a kínálati helyettesítést meg kell vizsgálnunk.

- 48) Annak feltétele, hogy a csúcsidőszakon kívüli és a csúcsidőszaki termék külön piacon legyen (bármelyik oldalról is nézzük) az, hogy se a kínálati, se a keresleti helyettesítés, illetve ezek együttes hatása ne érje el a kritikus mértéket.

IV.6.2.1. A keresleti helyettesítés kérdése:

- 49) A nagykereskedelmi piaci villamos energiának keresleti helyettesítője nincs. Igaz ugyan, hogy egyes felhasználók elvileg képesek villamosenergia-keresletüket a piaci vásárlás helyett saját termeléssel kielégíteni, s ez a helyettesítés hatással lehet a nagykereskedelmi piacra, de itt valójában kiskereskedelmi piaci helyettesítésről van szó. A legtöbb felhasználó azonban nem rendelkezik saját termelő kapacitással, melynek létesítése a vizsgált időhorizonton (1-2 év) kívül esik.
- 50) A csúcsidejű termék ára lényegesen magasabb a csúcsidőszakon kívülihez képest, de az árak hosszú távú trendje együtt halad. Míg a csúcsidőszakon kívül meghatározó a zsinór jellegű termelés és fogyasztás, a csúcsidőszakban az ezen felüli többletkeresletet épp az adott időszakra jellemző csúcs igények jelentik.
- 51) Ha a csúcsidőszaki áram ára tartósan 10 %-kal megemelkedik, a vevők megpróbálhatják keresletük egy részét az olcsóbb csúcson kívüli időszakra csoportosítani, ugyanakkor ez a lehetőség korlátozott, mivel a végfelhasználók sem tudják a keresletüket tetszőlegesen visszafogni, vagy a csúcson kívüli időszakra áttenni.
- 52) A villamos energia nagykereskedelmi termék ár rugalmasságáról a magyar piacon nem rendelkezünk adatokkal. Feltételezhető azonban, hogy ez rugalmasság a nagymennyiségű, gazdaságos tárolás lehetetlensége miatt nem tér el jelentősen a kiskereskedelmi termék ár rugalmasságától. A villamosenergia-kereslet ár rugalmasságára vonatkozó empirikus kutatások egyértelműen azt mutatják, hogy rövidebb távon az ár rugalmasság nagyon alacsony. A Társi által végzett felmérés¹ szerint a rövid távú ár rugalmasság értéke -0,1 és -0,25 közötti értékű a lakossági felhasználóknál. Az üzleti felhasználók esetén mért ár rugalmasság abszolút értéke ettől némileg eltér, de nem nagyságrendileg. A különböző nemzetközi tanulmányok² általában azt állapítják meg, hogy a villamosenergia-kereslet elég rugalmatlan. A csúcsidőszaki és csúcsidőszakon kívüli ár rugalmasság a nemzetközi elemzések tapasztalatai szerint eltérő, de mindkét időszakban alacsony, s biztosan a -1 értéknél kisebb abszolút értékű.

¹ Társi: A háztartási villamos energia iránti kereslet ár- és jövedelemrugalmassága, Kérdőíves felmérés alapján, Budapest, 2003. július

² Több nemzetközi ár rugalmasság vizsgálat eredményét foglalja össze Mark G. Lijesen: The real-time price elasticity of electricity című tanulmánya az Energy Economics 2007/29. számában

- 53) A magyar piacra vonatkozó keresleti rugalmassági adatok hiányában a nemzetközi vizsgálati eredmények alapján valószínűsíthető, hogy a csúcsidőszaki és a csúcson kívüli villamos energia keresleti szempontból nem helyettesítője egymásnak olyan mértékben, ami az egy piacként kezelést feltétlenül indokolná.

IV.6.2.2. A kínálati helyettesítés vizsgálata

- 54) A villamosenergia-termelésre képes erőművek igen sokfélék lehetnek. Ez a sokféleség megnyilvánul a primer energiaforrások, a méret, a működés, a (fő)berendezések technológiája, a rendelkezésre állás és a szabályozhatóság konkrét paramétereinek különbözőségében. Bár technológiai szempontból sokszínűbb a kép, a villamosenergia-termelés napon belüli folyamatossága és a szabályozás rugalmassága tekintetében alapvetően három erőműtípus különböztethető meg:
- a) alaperőművek: zsinór, azaz 24 órás termelésre képes, egyenletes terhelésű erőművek, nagy kihasználási óraszámú, rugalmatlan illetve viszonylag rugalmas szabályozási képességgel,
 - b) menetrendtartó erőművek: zsinór és csúcsidőszaki termelési képességgel rendelkező, váltakozó terhelésű erőművek, jellemzően a csúcsidőszakon kívüli teljesítmény változás fedezésére,
 - c) csúcserőművek: gyors indulásra képes, terhelés változáshoz gyorsan alkalmazkodó, csúcsterhelés idején termelő erőművek, melyek kihasználási órászáma kicsi.
- 55) A csúcsidőszakban a villamosenergia-rendszer közel van a kapacitásmaximumhoz (beleértve az energia importkapacitásokat is), míg a csúcsidőszakon kívül jóval ez alatt marad. A villamos energia nagykereskedelmi terméknek kínálati helyettesítője nincsen. Mivel a csúcsidőszaki kínálatban részt vesznek a csúcsidőszakon kívül is működő, pl. a tipikusan zsinóráramot termelő alaperőművek, a csúcsidőszaki termelést (beleértve az importot is) kínálati oldalról nem helyettesítheti a csúcsidőszakon kívüli. A csak csúcsidőben termelő erőművek jó része képes a nem csúcs időszakban is termelni, bár egyes erőművek üzemeltetése a magas termelési költségek miatt nem gazdaságos.
- 56) A meglévő és vizsgált adatokból és információkból megállapítható, hogy a csúcson kívüli időszakban érdemi kínálati helyettesítéssel lehet számolni, ami miatt a csúcs és csúcson kívüli időszaki termékek egy piacon vannak. Bár a csúcsidőszak speciális jellemzői miatt önálló piacként is meghatározható lenne, a HTM-ek rendszere, és a kínálati aggregálás ezzel összefüggő következményei miatt a Hivatal részére rendelkezésre álló elemzések és adatok alapján jelenleg nincs megbízható információ a csúcs- és csúcson kívüli időszak keresleti és kínálati viszonyainak differenciált elemzésére. **A fenti okok miatt a két időszak megkülönböztetése nem lenne kellően megalapozott, ezért a piacmeghatározás során – a vizsgált piaci szereplők kárára történő tévedés kockázatának minimalizálása érdekében – a csúcsidőszaki és a csúcsidőszakon kívüli villamos energia nagykereskedelmi értékesítést a Hivatal egy piacként azonosította.**

IV.6.3. A kötelező átvétel alá eső termék és a nagykereskedelmi piacon értékesített termékek

- 57) Mivel a villamos energia homogén termék, termelésének műszaki körülményei alapján nem indokolt a külön piac feltételezése. Amennyiben azonban valamely termelői körre, vagy termelési módra speciális védő, vagy korlátozó szabályozás érvényesül, ennek vizsgálata alapján indokolt lehet e szegmens külön piacként való meghatározása. Meg kellett tehát vizsgálnunk, hogy a kötelező átvétel alá eső termelés keretében termelt villamos energia a nagykereskedelmi piactól eltérő piacnak tekintendő-e.
- 58) A kötelező átvétel alá eső termelés körébe tartozik a megújuló energiaforrásokra épülő és a hőszolgáltatással kapcsolt villamosenergia-termelés. Ez a kötelező átvételi rendszerbe való bekerülés hatósági eljárás keretében történik. A Magyar Energia Hivatal határozatban dönt a szabályozott áron átvételre kerülő energia mennyiségéről. A kötelező átvétel rendszeréből a termelő kiléphet a nagykereskedelmi szabad piacra, de a visszakerülés sokkal körülményesebb, időigényes, és a visszalépés feltételei a korábbinál kedvezőtlenebbek is lehetnek. Egy efféle következményekkel járó kilépésre csak az adna ösztönzést, ha a szabad nagykereskedelmi piaci árak tartósan vonzóvá tennék azt. Jelenleg a kötelező átvételi árak jelentősen magasabbak a nagykereskedelmi piaci árnál. (Lásd a 389/2007. (XII. 23.) Korm. rendeletben és az aukción kialakult árakat.) Ilyen környezetben nincs tehát ösztönző a szabad piacon való megjelenésre, sőt ha valaki tehetné, akkor inkább megérné bejelentkezni a kötelező átvételi körbe.
- 59) **A kötelező átvételi kör tehát az erre a körre vonatkozó szabályozás és a hatósági árak miatt nem része a nagykereskedelmi piacnak.**
- 60) **Tekintettel arra, hogy a kötelező átvétel esetében egy szabályozott piaci szegmensről van szó, az érvényes jogszabályi környezetben ez nem tekinthető a nagykereskedelmi piac részének.**

IV.6.4. A hálózati veszteség kérdése

- 61) A villamosenergia-szállítási és –elosztási tevékenység természetes velejárója a hálózati veszteség, ami a szerződés szerint fizikailag betáplált és a fogyasztási pontokon vételezett energia különbsége. A szerződések teljesíthetősége érdekében a veszteség pótlásáról gondoskodni kell. A hálózati veszteség beszerzéséről a VET szerint a hálózati engedélyesek (átviteli rendszerirányító, elosztók) gondoskodnak. Mivel itt ugyanolyan villamosenergia-termék beszerzéséről van szó, mint ami a nagykereskedelmi piaci ügyletekben is szerepel, jogosan merült fel, hogy a hálózati veszteség pótlására beszerzett villamos energia a nagykereskedelmi piac része vagy nem. Ez a termék keresleti oldalon sok esetben nehezebben becsülhető előre, mint az átlagos keresleti igények. Ez a sajátosság a kisfogyasztók menetrendi profiltól eltérő fogyasztási jellegéből adódik. Tekintve, hogy az érintett engedélyesek energiavásárlása a rendszer egésze részére történik, a kiadás használatarányosan elosztva a felhasználók által fizetett rendszerhasználati díjakban jelenik meg. **Mivel a hálózati veszteség pótlására szolgáló energia beszerzése speciális vevők feladata és speciális szabályok alapján történik, annak ellenére, hogy a piac kínálati**

oldala ugyanaz, mint a nagykereskedelmi piac(ok) esetében, a speciális jellemzők miatt önálló piacként szükséges megvizsgálni.

IV.6.5. A belföldi termelés és az import villamos energia

- 62) A magyar piac esetében már csak a földrajzi méret miatt is jogosan merül fel, hogy az import és a belföldön előállított villamos energia egy piacon vannak jelen, s közöttük a helyettesítés keresleti szempontból teljes mértékben fennáll.
- 63) Mivel a villamos energia homogén termék, a belföldi erőmű által termelt és a külföldön termelt és importált energia fizikai jellemzőit tekintve semmiben sem különbözik egymástól. Ilyen feltételek mellett, közgazdasági értelemben a két termék csak akkor lehetne külön piacon, ha az import piaci ára jelentősen magasabb lenne (a magas beszerzési ár, vagy a magas beszerzési szállítási költség miatt) olyannyira, hogy a belföldi termelés árának tartós 10 %-os emelkedése sem ösztönözné az importkereskedőket a piacon való értékesítésre. Az árak viszonya alapján megállapítható, hogy a balkáni országok piacain értékesítő kereskedők magasabb villamosenergia-árat készek fizetni a magyar piacon elérhető (országukban hiányos) termékekért, ami még Magyarországról is inkább exportra ösztönözhet (s így egyfajta export formájában megjelenő elszívó hatás érvényesül), de a keleti, nyugati és északi irányból az import lehetősége ár oldalról is adott. A két termék a jelen árviszonyok alapján tehát egyértelműen egy piacon van. Az előbbi érvek alapján egyúttal az is belátható, hogy az import villamos energia kínálati oldalról is helyettesítője a belföldön termelt villamos energiának, azaz a külföldi (pontosabban külföldről származó) villamos energia piaci megjelenésének nincs elvi, vagy közgazdasági akadálya. A fennálló határkapacitás szűkületek nem olyan mértékűek, hogy lehetetlenítenék az import – korlátozott mértékű – megjelenését a hazai piacon.
- 64) **A belföldi termelésű és az importált villamos energia egy piacon van jelen, a piacelemzésnek a két forrásból származó kínálatot egyazon piac részeként kell vizsgálni.**

IV.7. Földrajzi piacmeghatározás

- 65) A belföldi termelésű és az importált villamos energia esetében megállapítottuk, hogy egy piacon lévő termékek. A helyettesítés ténye sokkal inkább azt a kérdést vetette fel, hogy önálló földrajzi piac-e a magyar villamos energia nagykereskedelmi szolgáltatások piaca. Efféle kérdés számos energiapiaci fúziós ügyben felmerült. Ezek során az Európai Bizottság rendszerint arra a következtetésre jutott, hogy a nagykereskedelmi szolgáltatások földrajzi piaca nemzeti piac. Ennek oka leginkább az, hogy a határkeresztező villamosenergia-kereskedelem lehetősége a határkeresztező kapacitások szűkössége miatt műszakilag korlátozott. Az összekapcsolt villamosenergia-rendszerek esetén megfigyelhető, hogy az alacsonyabb kereslet szintje mellett összefüggő rendszerek magasabb kereslettel jellemezhető (csúcs)időszakban a szállítási lehetőségek korlátossága folytán kisebb (regionális) piacokra esnek szét. Bár hosszabb távon egyértelmű tendencia a villamosenergia-piacok regionálissá válása, jelenleg még az import és export lehetőségek korlátai, a szabályozás és a piaci működés eltérései miatt jellemzően önálló nemzeti piacokról beszélhetünk.

- 66) A Hivatal a Vhr. 104. § (3) bekezdés a) pontjának megfelelően vizsgálta az érintett termék / szolgáltatási piacon értékesített villamos energia árában megfigyelhető területi eltéréseket. A villamosenergia-nagykereskedelmi piac földrajzi határainak megállapítása tekintetében a műszaki és kereskedelmi adottságokat egyaránt figyelembe kell venni. Mivel az országon belül árdifferenciák és feloldhatatlan szűk átviteli keresztmetszetek nincsenek, s a keresleti és kínálati viszonyok az ország határain belül nem térnek el, a piac földrajzi határai nem lehetnek szűkebbek Magyarország földrajzi határainál. A következő kérdés, hogy a nagykereskedelmi piac csak országos vagy annál nagyobb, azaz regionális piac. Ennek vizsgálatakor a Hivatal a Vhr. 104. § (3) bekezdése a)-d) pontjait vette figyelembe.
- 67) A határkeresztező kapacitásoknak a magyar villamosenergia-rendszer beépített teljesítőképességéhez viszonyított aránya jóval az európai átlag felett van. Az Európai Bizottság célkitűzései között szerepel annak elérése, hogy ez az érték az egyes országok esetében elérje a 10 %-ot. Magyarország esetében ez az érték 30 % körüli. Mindennek ellenére, sok más környező országhoz hasonlóan Magyarország esetében is igaz, hogy az átviteli hálózatok összekapcsolása ellenére a szűkös határkeresztező kapacitások miatt a határok a villamos energia ellátás szempontjából csak korlátozottan átjárhatók. Ez azt jelenti, hogy az ország import és export lehetősége – különösen magas kereslettel jellemezhető időszakokban – az igényekhez képest erősen korlátozott. Az elmúlt években 2006. január és 2008. július között a nettó átviteli kapacitások havi szinten 2'000 MW és 3's000 MW között változtak import esetében, 1'700 MW és 2'900 MW között pedig export esetében. Ezen kapacitások jelentős részben kiosztásra kerültek az átviteli rendszerirányítók által szervezett éves, havi és napi kapacitás aukciókon, ami azt is jelenti, hogy Magyarország jelentős tranzit ország a villamosenergia-kereskedelem tekintetében. A tranzitnak való kitettség azért fontos tényező a földrajzi piac meghatározásában, mert miközben a tranzitszállítások a határkeresztező kapacitások jelentős részét lekötik, az így szállított villamos energia (az importtal és az exporttal ellentétben) semmilyen formában nem kerül kapcsolatba a hazai nagykereskedelmi piaccal.
- 68) A következő ábra a 2006-2008 közötti export-import kapacitás értékek alakulását mutatja. A kapacitás értékek minden esetben zsinór kapacitást jelentenek azzal, hogy az export tartalmaz egy munkanapi csúskapacitás mennyiséget is, ami 2006-ban 100 MW, 2007-ben és 2008-ban 150 MW, tehát pl. 2007. januárban az export kapacitás 2200 MW zsinór+150 MW munkanapi csúcs.

MW	Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Máj.	Jún.	Júl.	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.	Dec.
2006												
Import	2705	2355	2805	2505	2505	2255	2105	2055	2255	2155	2855	2455
Export	1950	1600	2450	2200	1800	2000	2350	2000	1750	2250	1850	1900
2007												
Import	2755	3055	2155	2055	2355	2305	2155	2505	2105	2055	2655	2705
Export	2350	2450	2400	2050	2650	2200	1900	2025	1750	2400	2150	2900

2008							
Import	3005	3005	3055	2705	2505	2355	2555
Export	2350	2300	2500	2050	2300	2450	2400

2. sz. ábra. Forrás: MEH

- 69) A műszaki korlátok mellett a környező országok kapacitásegyensúlyában megfigyelhető kedvezőtlen változások és az ennek hatására kiváltott exportkorlátozó hatású adminisztratív intézkedések is jelentősen befolyásolják a régióban kialakuló villamosenergia-áramlásokat. Az elmúlt 5-10 évben a környező országokban még meglevő kapacitástartalékok folyamatosan csökkentek, ezzel párhuzamosan pedig – különösen a dél-kelet európai (balkáni) régióban – jelentősen nőtt a fogyasztás, ami több országban kapacitáshiányos állapothoz vezetett.
- 70) 2006. december 31-én Bulgáriában – az európai uniós csatlakozás feltételeként – be kellett zárni a Kozloduy atomerőmű két 440 MW-os blokkját. Ezzel egy időben a balkáni régióban található vízerőművek villamosenergia-termelése az elmúlt években tapasztalt száraz időjárás miatt jelentős mértékben csökkent. Horvátország éves villamosenergia-fogyasztása 4 %-kal, Bosznia-Hercegovina felhasználása pedig 5 %-kal növekszik. Mindezen tényezők együttes fennállása jelentős villamosenergia-éhséget indukál a térségben, amit jól jelez, hogy a balkáni régió országaiban tapasztalható villamos energia nagykereskedelmi árak hozzávetőleg 10 €/MWh-val magasabbak a közvetlenül szomszédos országok áraihoz képest. A régió távolabbi, többnyire hagyományosan villamosenergia-exportőr országaihoz képest – pl. Csehország és Lengyelország – ez a különbség akár a 20 €/MWh-t is meghaladhatja.
- 71) Szlovákiában hasonló a helyzet Bulgáriához abban a tekintetben, hogy 2006. december 31-én a Bohunicei atomerőműben már bezártak egy 440 MW-os egységet, és 2008. december 31-én az erőmű egy másik, 440 MW-os blokkját is be kell zárni. Bulgáriával szemben azonban ez Szlovákiában azt jelenti, hogy míg korábban Szlovákia villamosenergia-exportőr volt, 2009. januárjától importra fog kényszerülni. Szlovákia emellett elkötelezett az euró mielőbbi bevezetése mellett, ezért a villamosenergia-árak adminisztratív úton történő alacsonyan tartása érdekében a Szlovákiában megtermelt, de exportálni szánt villamos energiára egy kb. 10 €/MWh extra rendszerhasználati díjat szabtak ki 2008. január 1-jétől.
- 72) Lengyelország különleges módon kezeli a határkeresztező kapacitáseit az ország speciális elhelyezkedése miatt. Mivel északi és keleti irányban nincs párhuzamos üzem Lengyelország és a vele szomszédos országok villamosenergia-rendszerei között, ezért a lengyel átviteli rendszerirányító a nyugati és déli (német, cseh és szlovák) határmetszékeket egy technikai profilként kezeli, és ezekre a határmetszékekre egy kapacitásértéket hirdet meg. 2006. nyarán jelentkeztek először olyan problémák a lengyel villamosenergia-rendszerben, amelyek miatt a lengyel átviteli rendszerirányítónak korlátoznia kellett az importot. Emiatt a 2007. évre éves export határkeresztező kapacitás már nem került meghirdetésre (a havi aukciókon néhány száz MW kiosztásra került), hasonlóan a 2008. évhez, azzal, hogy 2008. márciusa óta a lengyel export kapacitás 0 MW. A lengyel átviteli rendszerirányító ezt azzal magyarázza, hogy a központilag üzemirányított erőmű egységek nem állnak rendelkezésre (ez a 2007. évben közel 2 000 MW erőművi kapacitást jelentett).

Ennek oka, hogy az erőművek nem tudják beszerezni a szükséges mennyiségű és minőségű szénét, illetve környezetvédelmi okok is vannak.

- 73) Mindezen tényezők jelentősen beszűkítik az északi területekről származó import lehetőségét, miközben jelentős déli irányú szállítási igényeket generálnak.
- 74) A fent említett tényezők mellett érdemes megvizsgálni a határkeresztező kapacitás aukciókon kialakult árakat is. A határkeresztező kapacitások ára („bérleti díja”) egyenes arányban mozog a szomszédos országok villamosenergia-áraitól megfigyelhető különbségekkel: ha adott irányú szállításra jogosító határkeresztező kapacitás „használati díja” magas, míg az ellentétes irányú szállításokhoz szükséges kapacitásokhoz nagyon olcsón lehet hozzájutni, az arra utal, hogy a két ország villamosenergia-árai jelentős mértékben eltérnek egymástól. Ha a kapacitás használati díja mindkét irányba nagyon alacsony, vagy épp nulla, az azt jelzi, hogy a szomszédos országok árai közti különbség nagyon kicsi.

€/MWh	2005	2006	2007	2008
Metszék				
AT->HU	0,40	0,13	2,97	12,17
HU->AT	2,25	8,28	0,49	0,51
HR->HU	0,13	0,15	0,46	1,76
HU->HR	0,64	0,43	1,00	11,86
SK->HU	6,15	5,40	7,96	-
HU->SK	0,05	0,09	0,10	0,57
SM->HU	0,76	1,07	0,27	0,51
HU->SM	0,27	1,05	4,40	8,95
RO->HU	1,32	10,33	7,74	16,79
HU->RO	0,21	0,23	0,27	0,54

3. sz. ábra. Forrás: MEH

- 75) A 2008. évre vonatkozó határkeresztező kapacitás aukción kialakult árak abból a szempontból mutatnak jelentős különbséget az elmúlt évek éves aukcióin kialakult árakhoz képest, hogy először fordult elő, hogy az export irányú kapacitásdíjak összemérhetőkké váltak az import irányú kapacitásdíjakkal (magyar-horvát irányban 11,86 €/MWh vagy magyar-szerb irányban 8,95 €/MWh).
- 76) A táblázatban szereplő határkeresztező kapacitások árai a környező országokban kialakuló jelentős árkülönbségekre utalnak. A déli irányú exportkapacitások díja igen magas, míg az ellentétes irányú szállításokhoz szükséges kapacitások ára a nullához közelít. Az északi határkeresztező kapacitások ára áramlási iránytól függően hasonlóan nagy eltérést mutat: az északi irányból történő importhoz szükséges határkeresztező kapacitásokat drágán, míg az északi exporthoz szükséges kapacitásokat rendkívül olcsón lehet igénybe venni. Mindez szintén azt mutatja,

hogy a régió egyes országaiban jelentős mértékű villamosenergia-árkülönbségek alakultak ki: északi szomszédainknál alacsonyabb, déli szomszédainknál magasabb árak tapasztalhatóak.

- 77) A villamos energia nagykereskedelmi piacok fejlődése egyértelműen a regionálissá válás felé tart, de ettől még egyelőre messze vagyunk. A szomszédos országok keresleti és kínálati tényezői természetesen – korlátozott mértékben – hatást gyakorolnak a magyar villamosenergia-piacra. Csúcsidőn kívül a belső termelő kapacitás jóval magasabb, mint amit a kereslet kiszolgálása igényel. Csúcsidőszakban az ország egyértelműen importra szorul, de ez még mindig inkább ármérséklő hatású. Mindez még azzal együtt is érvényes, hogy az eladók szempontjából kedvező, azaz a magyarországinál magasabb balkáni villamosenergia-árak miatt exportra is sor kerül. Mind az export, mind az import érdemi mennyiségi tétel, 2007-ben 14 856 GWh import és 10 896 GWh export (Forrás: MEH adatbázis), s hatást is gyakorol a piaci árakra, ugyanakkor a korlátos határkeresztező kapacitás folytán a külföldről származó helyettesítés hatása többnyire limitált marad.
- 78) **Összességében megállapítható**, hogy bár a határkeresztező kapacitások mennyisége a beépített erőművi kapacitásokhoz képest Magyarország esetében jelentős, a fent ismertetett tényezők következtében a földrajzi piac határai megegyeznek az országhatárokkal. A magyar villamosenergia-rendszer villamosenergia-tranzitnak való nagy fokú kitettsége, valamint a műszaki korlátok, az országonként eltérő szabályozás, a régióban kialakult áramlási viszonyok, az egyes országokban kialakult villamosenergia-nagykereskedelmi árakban megfigyelhető különbségek és az exportkorlátozó hatású adminisztratív intézkedések azt indokolják, **hogy a villamos energia nagykereskedelmi piacának Magyarország területét tekintsük.**

IV.8. A piacmeghatározási folyamat eredményének megállapítása:

- 79) *A nagykereskedelmi piac meghatározását célzó vizsgálat során a következő megállapításokat tesszük:*
- a) *A villamos energia nagykereskedelmi piac a termelők és az elsődleges forrásból származó villamos energia értékesítési jogával rendelkező kereskedők, valamint a nem végfelhasználási célból vásárló kereskedők közti villamos energia adásvételi tranzakciók összességét jelenti. A villamos energia elsődleges forrása magába foglalja a belföldi termelést és a tranzittal csökkentett villamosenergia-importot.*
 - b) *A rendszerszintű szolgáltatás biztosítása érdekében magyar átviteli rendszerirányítónak (MAVIR ZRt.) értékesített villamos energia a törvényi definíció szerint nem része a nagykereskedelmi piacnak.*
 - c) *A kereskedők egymás közti másodlagos villamosenergia-értékesítési tranzakcióiból adódó halmozódások figyelembevétele nem indokolt a piacmeghatározás során.*
 - d) *A teljesítmény és energia termékek lényegileg nem különböznek, azaz ugyanazon termék kétféle értékesítési formájáról van szó.*

- e) *A HTM-ek rendszere, és a kínálati aggregálás ezzel összefüggő következményei miatt jelenleg nincs megbízható információ a csúcs- és csúcson kívüli időszak keresleti és kínálati viszonyainak differenciált elemzésére, emiatt a két időszak megkülönböztetése nem lenne kellően megalapozott. Ezen oknál fogva a piacmeghatározás során - a vizsgált piaci szereplők kárára történő tévedés kockázatának minimalizálása érdekében - a csúcsidőszaki és a csúcsidőszakon kívüli villamos energia nagykereskedelmi értékesítést egy piacként kell azonosítani.*
- f) *A megújuló energiaforrásból nyert energiával és hővel kapcsoltan termelt, a kötelező átvétel keretében, hatósági áron értékesített villamos energia termelése és értékesítése egyedi szabályozás alá esik, ezért az érvényes jogszabályi környezetben nem tekinthető a nagykereskedelmi piac részének.*
- g) *A hálózati (átviteli- és elosztóhálózati) veszteség pótlására szolgáló energia beszerzése speciális vevők feladata és speciális szabályok alapján történik, így annak ellenére, hogy a piac kínálati oldala ugyanaz, mint a nagykereskedelmi piac(ok) esetében, a speciális jellemzők miatt önálló piacként szükséges kezelni és vizsgálni.*
- h) *Mivel belföldi termelésű és az importált villamos energia egymást helyettesíti, a két forrásból származó kínálat ugyanazon nagykereskedelmi piac része.*
- 80) *A fentiek alapján a vizsgálat során azonosított nagykereskedelmi villamos energia piac:*

A magyarországi villamos energia nagykereskedelmi piac, amelyen, Magyarország határain belül a hazai termelők, illetve a belföldi termelés hosszútávú megállapodás keretében megszerzett kizárólagos értékesítési jogával rendelkező kereskedők, a belföldön értékesítő, importáló kereskedők és a nem végfelhasználási célból vásárló kereskedők közti villamosenergia-kereskedelem zajlik. A villamos energia nagykereskedelem földrajzi piaca Magyarország területe.

V. A verseny hatékonyságának elemzése

- 1) A Hivatal az érintett piacon megfigyelhető verseny hatékonyságának elemzését strukturális és dinamikus tényezők vizsgálatával végezte el. Előbbiek a piaci verseny keretként szolgáló (annak kibontakozását segítő vagy akadályozó) piacszerkezet, utóbbiak a múltban megfigyelhető piaci folyamatok elemzését követelik meg. A Vhr. 105. § által a verseny hatékonyságának elemzéséhez megadott strukturális és dinamikus szempontok közül a nagykereskedelmi piac esetében a következők tekinthetők relevánsnak:
 - a) Piaci részesedések
 - b) Piaci likviditás
 - c) Az árak alakulása
 - d) Piaci szereplők árképzési gyakorlata
 - e) Más piacokra gyakorolt hatás
- 2) A Vhr. 105.§ d) és e) pontjában szereplő tényezők vizsgálata (felszabályozási és leszabályozási elszámolási ár közti különbség, illetve a felhasználók szolgáltatóváltásának mértéke) értelemszerűen csak a rendszerszintű szolgáltatások piacán és a kiskereskedelmi piacon értelmezhetők, ezért ezen tényezők vizsgálatától a nagykereskedelmi piac elemzésekor eltekintettünk.
- 3) A Hivatal a verseny hatékonyságának elemzése során arra keresett választ, hogy az érintett piacként azonosított nagykereskedelmi piacon megfelelően hatékony-e a verseny.

V.1. A piaci struktúra (piaci részesedések) vizsgálata

- 4) A piaci verseny hatékonyságának alapvető meghatározója a piaci struktúra, melynek legnyilvánvalóbb kifejeződési formája a piaci szereplők egymáshoz viszonyított pozíciója, a szereplők piaci részesedése. A hazai villamos energia nagykereskedelmi piacán kiemelt fontossággal bírnak az éves szerződések, ezért jelen dokumentumban a magyar nagykereskedelmi villamosenergia-piaci részesedések vizsgálata a legutolsó teljes piaci évre vonatkozó, 2007. évi adatok alapján történik.
- 5) A nagykereskedelmi piac értékesítési oldalán a következő szereplők találhatók:
 - a) A hazai termelői kapacitások túlnyomó többségét HTM-ekkel lekötő, egyúttal hosszú távú importszerződésekkel is rendelkező MVM Trade Villamosenergia Kereskedelmi ZRt. (a továbbiakban: MVM Trade ZRt).
 - b) A kapacitásaikkal saját maguk rendelkező termelők (Dunamenti Erőmű ZRt. -G1 blokk, Mátrai Erőmű ZRt. -I-II. blokkok, Vértesi Erőmű ZRt, és kisebb teljesítményű termelők).

- c) Az importforrásokkal rendelkező kereskedők (CEZ Magyarország Kft, D-Energia Kereskedelmi Kft, Energy Capital Energiakereskedő Kft, valamint további, kisebb volumenben importáló kereskedők).
- 6) A Vhr. 105. § a) pontja alapján a piaci verseny hatékonyságának elemzésekor a Hivatal figyelembe veszi az érintett piacon működő három legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező engedélyes együttes piaci részesedését. Az engedélyesek piaci részesedésének vizsgálatakor a Vhr. 106. §-ának megfelelően az engedélyes, illetve az általa a Tpv. szerint irányított vállalatok, valamint az őt irányító vállalat, illetőleg az engedélyest irányító vállalat által irányított vállalatok (a továbbiakban: azonos tulajdonosi körhöz tartozó engedélyesek) piaci részesedését együtt kezeljük.
- 7) A Vhr.-ben szereplő mutató a piac koncentráltságát fogja jelezni, ami összefüggésben állhat a verseny hatékonyságával: minél koncentráltabb a piac, annál kisebb az esélye annak, hogy azon hatékony verseny kialakulhasson.
- 8) A piaci részesedések vizsgálatakor a Hivatal a következő megfontolásokat tartotta szem előtt:
- a) A Hivatal az egyéni szereplők (vállalkozások, engedélyesek) piaci részesedésekor a Vhr. 104. § a) pontjának megfelelően az azonos tulajdonosi csoporthoz tartozó engedélyesek részesedését összevonta. Az 4. számú táblázat első oszlopa az érintett tulajdonosi csoportot jelzi, a második az adott tulajdonosi csoporthoz tartozó engedélyesek pontos cégneveit tartalmazza.
- b) A részesedések számítását kétféleképp került elvégzésre: egyrészt az értékesített villamos energia mennyisége (MWh), másrészt a villamosenergia-értékesítés árbevétele (ezer Ft) alapján. A két módszer lényegében azonos eredményre vezetett.
- c) A kereskedelmi engedélyeseknél feltüntetett értékek nem egyeznek meg azok összes, hazai nagykereskedelmi piacon (más kereskedőnek) történő értékesítéseivel, csupán ezen értékesítések importból származó – arányosított - részét tartalmazzák. Mivel a kereskedelmi tevékenység portfóliógazdálkodási jellege miatt az egyes kereskedői villamosenergia-értékesítésekhez nem rendelhető hozzá azok pontos származási forrása (eredete), ezért a Hivatal jelen esetben egyszerű arányosítást alkalmazott: feltételezte, hogy adott kereskedő import beszerzéseinek ugyanakkora hányada kerül a nagykereskedelmi piacra, mint amekkora adott kereskedő összes értékesítéseiben a nagykereskedelmi piacra történő értékesítések aránya. (A kereskedői import figyelembe vételekor két szélsőérték képzelhető el: az egyik, hogy a teljes import a hazai nagykereskedelmi piacra áramlik, a másik, hogy az import kizárólag exportra és a feljogosított fogyasztónak történő értékesítésre fordítódik. A számítások azt mutatják, hogy ezen szélsőértékek által meghatározott intervallumban a piaci koncentráció mértéke mindvégig rendkívül nagy.)

Tulajdonosi csoport	Társaság (engedélyes)	Értékesített villamos energia	Piaci részesedés	Villamosenergia-értékesítés árbevétele	Piaci részesedés
---------------------	-----------------------	-------------------------------	------------------	--	------------------

		MWh	%	eFT	%
MVM	MVM Trade ZRt.	26 983 906	76,37	401 867 828	78,66
	Vértesi Erőmű Kft.	1 232 283	3,49	17 440 053	3,41
CEZ	CEZ Magyarország Kft.	1 625 530	4,60	19 376 318	3,79
RWE	Mátrai Erőmű ZRt.	1 094 891	3,10	11 532 177	2,26
Korlea	Energy Capital Energiakereskedő Kft.	789 422	2,23	9 907 246	1,94
Electrabel	Dunamenti Erőmű ZRt.	819 192	2,32	11 989 190	2,35
	Electrabel Magyarország Kft.	133 784	0,38	1 843 544	0,36
EdF	D-Energia Kereskedelmi Kft.	632 892	1,79	8 006 084	1,57
E.ON	E.ON Energiakereskedő Kft.	252 988	0,72	3 276 195	0,64
	DKCE Kft.	136 444	0,39	2 063 705	0,40
Egyéb		1 631 619	4,62	23 568 421	4,61
Összesen		35 332 951	100,00	510 870 760	100,00

4.számú táblázat: A hazai nagykereskedelmi piaci szereplők tulajdonosai és piaci részesedéseik (2007, MEH adatbázis)

- 9) A szereplők piaci részesedéseinek vizsgálata azt mutatja, hogy a kínálati oldalon három legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező engedélyes együttes részesedése meghaladja a 84 %-ot. Az azonos tulajdonosi csoporthoz tartozó engedélyesek részesedését a Vhr. 106. §-ának megfelelően összevonva a három legnagyobb szereplő (tulajdonosi csoport) együttesen a nagykereskedelmi piacon 88 %-os részesedést tudhat magáénak. A piaci koncentrációnak ez igen magas foka, ami a verseny szempontjából nagyon kedvezőtlen piaci struktúrát jelent. A strukturális problémát - a verseny szempontjából - tovább súlyosbítja, hogy a magas együttes koncentráció mögött nem három azonos piaci részesedéssel rendelkező szereplő áll: a legnagyobb szereplő egymagában 80 %-os részesedést tudhat magáénak.
- 10) Az egyetlen (2007.) évre vonatkozó piaci részesedések statikus mutatók, ezért értékelésükkor két további tényezőt kell figyelembe venni, amelyekből következtetni lehet a piaci verseny fejlődésének irányára:
- a) Az elmúlt években hogyan alakultak a piaci részesedések: a koncentráció mértéke változatlan volt, vagy fokozatosan csökkent?
 - b) Az elkövetkező években, különösen a vizsgált időhorizonton (1-1,5 év) várható-e a piaci koncentráció csökkenése és a verseny intenzitásának növekedése?
- 11) A fenti a) ponttal kapcsolatban a Hivatal megállapította, hogy a piaci koncentráció mértéke a 2003. évi piacnyitás óta kis mértékben enyhült. A három legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező engedélyes együttes piaci részesedése 2004 és 2007 között 95 %-ról 84 %-ra csökkent. (Az azonos tulajdonosi csoporthoz tartozó engedélyesek piaci részesedését összevonva a három legnagyobb piaci részesedéssel bíró

tulajdonosi csoport együttes piaci részesedése 97 %-ról 88 %-ra csökkent.) A piaci koncentráció lassú csökkenése abból fakadt, hogy a piacra lépő kereskedők jelentős villamosenergia-importot bonyolítottak le, a szabad kapacitásokkal rendelkező termelők pedig a szabad piacon értékesítették fölös kapacitásukat. A piaci koncentráció további csökkenésének azonban a határkeresztező kapacitások és a HTM-el le nem kötött kapacitások szűkössége kemény korlátot szab. A nagykereskedelmi piac szereplőinek elsődleges villamosenergia-forrásokhoz való korlátozott hozzáférése tehát nagy mértékben behatárolja a piaci koncentráció csökkenését és a lehetséges verseny mértékét.

- 12) A fenti b) ponttal kapcsolatban az elsődleges villamosenergia-forrásokhoz való hozzáférés korlátait új erőművi kapacitások és új határkeresztező kapacitások üzembe lépése képes enyhíteni. A következő három évben (2011 előtt) azonban a gőnyűi és a vásárosnaményi erőművek építésétől eltekintve nem várható jelentősebb teljesítményű új erőművi kapacitások megjelenése (és ezen új beruházások is még csak kezdeti fázisban vannak). A létesülő nagyszámú, de viszonylag kis teljesítményű, megújuló energiaforrásból és a hulladékból nyert energiával üzemelő, valamint hővel kapcsoltan termelt villamos energiát előállító új termelő kapacitás nem élénkíti a versenyt, mert ezen kapacitásokkal termelt villamos energia a kötelező átvétel keretében, támogatott áron kerül értékesítésre, így nem lesz a nagykereskedelmi piac része. A piaci koncentráció csökkentésének további gátját képezi, hogy az elkövetkező 5 évben megvalósuló (üzembe lépő) nagyerőművi kapacitások közül kettő is (Vásárosnaményi Erőmű: 230 MW kapacitással, valamint a Mátrai Erőmű új, 440 MW-os egysége) az MVM csoport többségi tulajdonában kerül megvalósításra. A MAVIR ZRt. által két évente elkészítendő hálózatfejlesztési terv alapján új határkeresztező vezetékek megépítésére kerül sor 2009-ig Békéscsaba-Nadab, valamint 2010-ig Pécs-Ernestinovo és Sajóivánka-Rimaszombat viszonylatában. Azonban az így kialakuló, felajánlható többletkapacitások ezen vezetékek üzembe helyezését követően, a szomszédos átviteli rendszerirányítókkal történő egyeztetések alapján határozhatók meg (egyes nemzeti belső hálózatok figyelembe vételével).
- 13) A piaci koncentráció csökkenésének a 10. pont b) pontjában felsorolt tényezőkhez tartozó másik lehetséges útja a HTM-es szerződéses rendszer erőteljes átalakítása, illetve megszűnése. A HTM-ek megszűnése számottevő erőművi kapacitás piacra lépését eredményezi, feltéve, hogy a felszabaduló erőművi kapacitások értékesítése átlátható, minden piaci szereplő számára hozzáférhető módon történik és nem ugyanazon piaci szereplő köti le azokat. A felbontott, de ugyanazon szereplők között más formában újrakötött szerződések érdemben nem változtatnak a jelenlegi piaci struktúrán: a jelentős piaci erő szempontjából közömbös, hogy a piaci koncentráció HTM-mel, vagy „újrátárgyalt” szerződések keretében valósul meg. Az Európai Bizottság C 41/2005 számú, állami támogatások ügyében 2008. június 5-én hozott határozata megállapította, hogy az MVM és az erőművek között kötött hosszútávú villamos energia vásárlási megállapodások tiltott állami támogatást tartalmaznak és ezen támogatások hat hónapon belül történő megszüntetésére szólította fel Magyarországot. A tiltott állami támogatás megszüntetésének elsődleges eszköze a

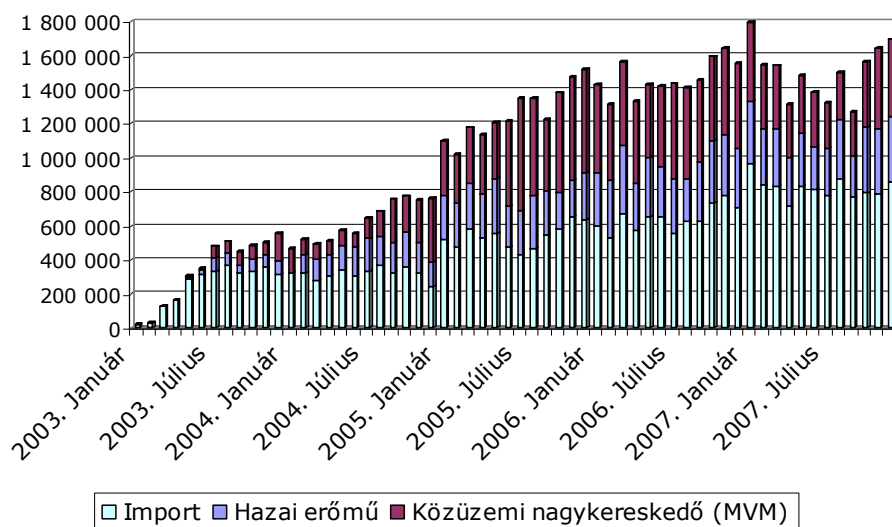
HTM-ek felbontása lehet. Tekintettel arra a tényre, hogy jelen határozat meghozataláig a HTM-ekkel kapcsolatos Európai Bizottsági döntéssel, illetve a HTM-ek felbontásával kapcsolatban hivatalos döntés rendelkezésre nem áll, ezért a verseny hatékonyságának elemzésekor a Hivatal ezen információkat a piaci koncentráció jövőbeni csökkenését eredményező konkrét tényezőként figyelembe venni nem tudta. A HTM-ek felbontását és a szerződéses rendszer megszüntetését célzó jogszabály elfogadását ugyanakkor a Hivatal olyan, a Vhr. 109.§(2) szerinti, a piacon fennálló verseny megítélése szempontjából jelentős körülménynek tekinti, mely a piacelemzés ismételt lefolytatását teszi szükségessé.

V.2. Piaci dinamika

- 14) A piaci dinamika vizsgálatakor a Hivatal arra keresett választ, hogy piacnyitás (2003) óta eltelt időszak folyamatai milyen mértékben segítették a verseny térnyerését, vagy éppen járultak hozzá a piaci dominancia fenntartásához. Új belépők megjelenése, növekvő piaci forgalom, csökkenő (vagy a költségek növekedésétől elmaradó) áremelkedés és szűkülő árreakciók nagy valószínűséggel a verseny intenzitásának növekedését jelzik, míg stagnáló forgalom, alacsony likviditás és folyamatos, a környező piacokat meghaladó mértékű áremelkedés és folyamatosan magas árreakciók a piaci verseny gyengeségét mutatják.

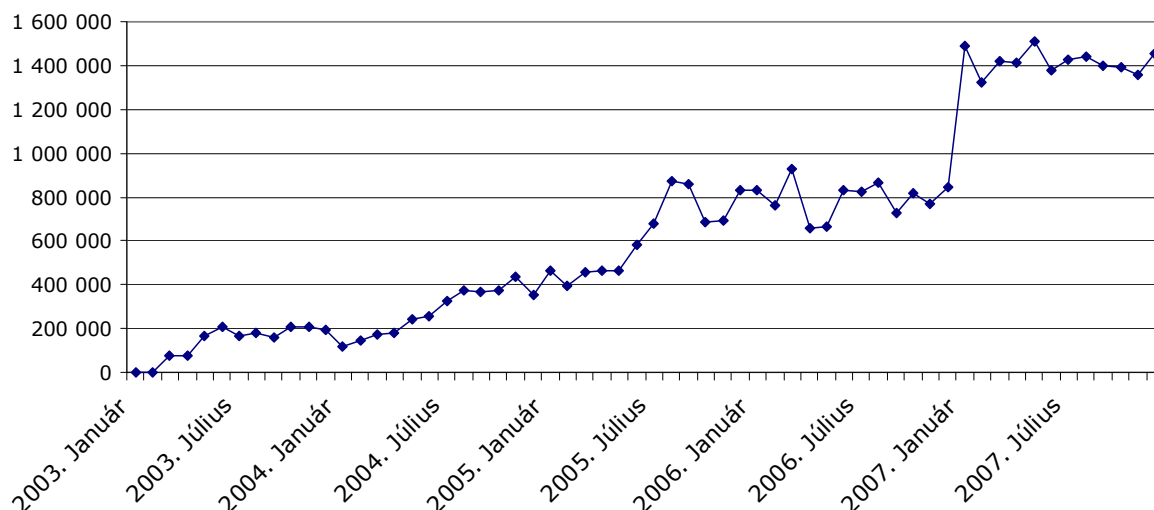
V.2.1. Piaci likviditás

- 15) A nagykereskedelmi forgalom növekedése minden egyéb tényező változatlansága esetén a likviditás növekedését és a verseny hatékonyságának javulását mutatja, annak csökkenése vagy stagnálása viszont kedvezőtlen folyamatokat jelez. A hazai piaci folyamatok elemzése azonban ennél összetettebb képet mutat.
- 16) Az ún. szabad (nem hatósági áras) piacon tevékenykedő kereskedők a piacnyitás kezdeti időszakában alapvetően importforrásra alapoztak, majd fokozatosan sikerült hazai erőművi kapacitásokat is vásárolniuk. 2005-től jelentősen megnőtt a közüzemi nagykereskedő által lekötött, a közüzemi ellátáshoz nem szükséges kapacitások értékesítéséből származó források aránya. A kereskedők elsődleges beszerzéseinek növekedése azonban három évvel a piacnyitást követően lelassult, 2007-ben pedig érezhetően megállt a növekedés.
- 17) A fenti folyamat elsősorban arra vezethető vissza, hogy fokozatosan elfogytak a szabad erőművi kapacitások, az import pedig 2006-ra gyakorlatilag elérte a határkeresztező kapacitások által megengedett maximumot: az utóbbi két évben a versenypiaci import havi 1,1-1,2 TWh szinten telítődött. További forrásbevonásra csak a közüzem fokozatos zsugorodásával és a közüzemi nagykereskedő – közüzem számára - feleslegessé váló kapacitásainak egyre nagyobb arányú értékesítésével lett volna lehetőség. A piaci szegmensek (versenypiac és közüzem) közötti árárányok változása azonban 2007-ben a fogyasztás közüzembe való visszaáramlását ösztönözte, és lefékezte a közüzemi nagykereskedő szabad piaci értékesítéseinek növekedését.

Kereskedők elsődleges beszerzési szerkezete (MWh)

5. sz. ábra. Forrás: MEH.

- 18) A szabad források kimerülésével és az elsődleges beszerzések lelassulásával párhuzamosan a kereskedői engedélyesek egymás közötti, eleinte nem túl magas ütemben növekvő forgalma 2006-2007 között különösen nagy, havi átlagban mintegy 50 %-os növekedést produkált. A kereskedőközi forgalom növekedése (és a megugró kereskedői exportszállítások) továbbra is számottevő likviditást biztosítottak a nagykereskedelmi piac működéséhez.

Kereskedők egymás közötti forgalma (MWh)

6. sz. ábra. Forrás: MEH.

- 19) A kereskedők egymás közti tranzakcióiban megfigyelhető növekedés értékelésekor szem előtt kell tartani, hogy a vizsgálat tárgyát képező nagykereskedelmi piac az intenzív (évi 17 TWh) kereskedőközi forgalomból mindösszesen 5 TWh-t foglal magába. A kereskedőközi forgalom ezen felüli (igen jelentős) szeletében tapasztalható növekedés lényegében az elsődleges forrásokból (import, hazai termelő) származó villamos energia másodlagos kereskedelmének élénkülését jelenti. Az elsődleges források értékesítésében megmutatkozó rugalmatlanságot azonban a másodlagos piac nem képes feloldani, hiszen ezen tranzakciók önmagukban nem képesek pótlólagos likviditást vinni a rendszerbe. A vizsgálat tárgyát képező nagykereskedelmi piacértékesítések 2003-2007 közötti vizsgálata azt mutatja, hogy a szabad erőművi kapacitások és a határkeresztező kapacitások korlátossága nagy mértékben visszafogja a forgalom növekedésének ütemét.

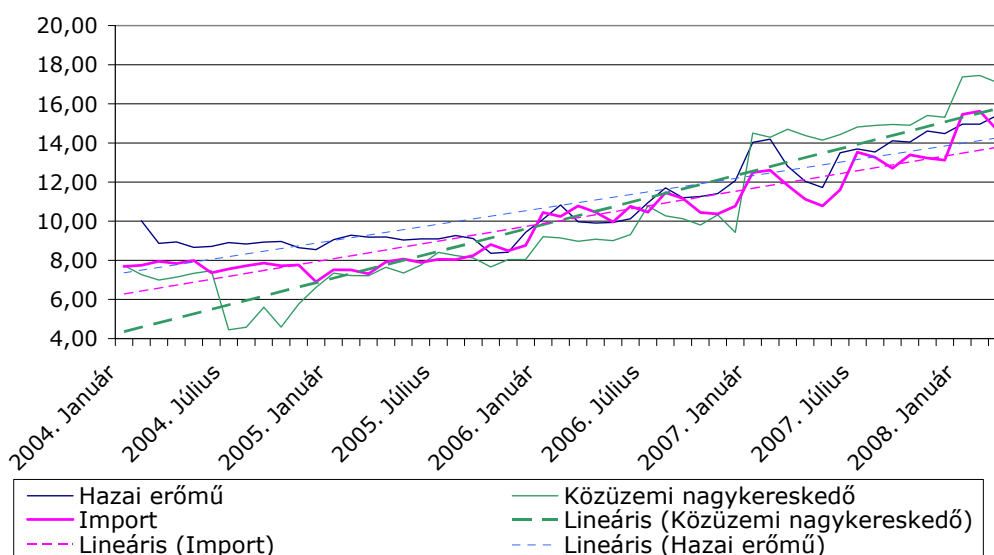
V.2.2. Az árak alakulása

- 20) Az árak több éves időtávban megfigyelt változása fontos információval szolgálhat a piaci verseny intenzitásáról. Adott piac árainak egy összehasonlítási alapként szolgáló, hatékony piac áraihoz képest mért csökkenése (vagy stagnálása) a piaci verseny erősödését jelezné, az árak folyamatos, a költségeket és a lehetséges összehasonlító árakat meghaladó emelkedése ezzel szemben a verseny alacsony szintjét és piaci erő meglétét valószínűsítene.
- 21) Jelen esetben a Hivatal a német OTC piacokon (tőzsdén kívüli villamosenergia-kereskedelem során) értékesített havi és éves base-load (zsinór) termékek árainak alakulását tekinti összehasonlítási alapnak. A német piac nagy likviditású, a közép-európai régió áaira igen erős befolyással bíró piac. Amennyiben feltételezzük, hogy a viszonylag likvid és érett német villamosenergia-piac képes reagálni a nemzetközi tüzelőanyag árak változására, akkor azt várhatjuk, hogy erre egy hatékonyan versenyző hazai villamosenergia-piacnak is képesnek kell lennie. A viszonyítási alapként tekintett villamosenergia-piacokon megfigyelhető középtávú árváltozások a nemzetközi tüzelőanyagárakon kívül bizonyos egyedi, az adott országra/piacra jellemző tényező változására (ilyen pl. a kapacitásegyensúly alakulása) is erősen reagálnak. Az ártrendek összehasonlítása mindezen tényezők figyelembe vételével fontos és értékelhető része a piaci dinamika elemzésének.
- 22) A hazai kereskedői beszerzési árakra vonatkozó információk értékelésekor fontos annak figyelembe vétele, hogy csúcs és zsinórtermékek árára vonatkozó megbontás hiányában a hazai átlagárak abszolút értékben nem összevethetők a német OTC piac termékáráival. A különböző villamosenergia-termékek (zsinór, csúcs és völgy termékek) árának együttlmozgása azonban lehetővé teszi, hogy átlagárak és egyedi termékárak változását mérjük össze. Az árak több éves változásának iránya, vagyis az árváltozások dinamikájának összehasonlítása módszertanilag elfogadható eszköz a verseny intenzitásának értékelésére.
- 23) A Hivatal a piacmeghatározás során definiált és a piaci részesedések számításakor alkalmazott nagykereskedelmi piacmeghatározás mellett fokozottan vizsgálta a kereskedői beszerzési árakat. Ennek oka részben az, hogy a kereskedői beszerzésekre vonatkozólag tényszerű adatok, míg a piacmeghatározás során definiált nagykereskedelmi piac esetében csak közvetetten kiszámított értékek állnak

rendelkezésre. A kereskedői beszerzési árak fokozott vizsgálata és figyelembevétele másrésről azért szükséges, mert a korábban meghatározott nagykereskedelmi piacon a piacnyitástól egészen 2008-ig nagy részarányt képviseltek a közüzemi szolgáltatóknak történő értékesítések, melyek ára hatóságilag szabályozott volt és ezért ezen árak vizsgálata nem ad információt a piaci viszonyokról, így azt figyelembe venni nem lehet.

- 24) A hazai kereskedői beszerzési árak német OTC piaci árakkal való összevetése azt mutatja, hogy a hazai szabad piaci árak viszonylag hasonló ütemben emelkedtek, mint a német OTC piac havi és éves árai. Az egyes kereskedői beszerzési források tekintetében azonban némiképp eltérő áralakulás figyelhető meg: míg az importból és hazai termelőktől beszerzett villamosenergia-árak utóbbi 5 évben megfigyelhető trendje lényegében megegyezik a német OTC piaci árak trendjével, a közüzemi nagykereskedő szabad piaci értékesítései lényegesen eltérő, magasabb növekedési ütemet produkáltak. (Az ábrán a szaggatott vonalak jelzik az egyes kereskedői beszerzések ártrendjét –lásd: „Lineáris”)

Kereskedők beszerzési árai (Ft/kWh)

7. sz. ábra. Forrás: MEH

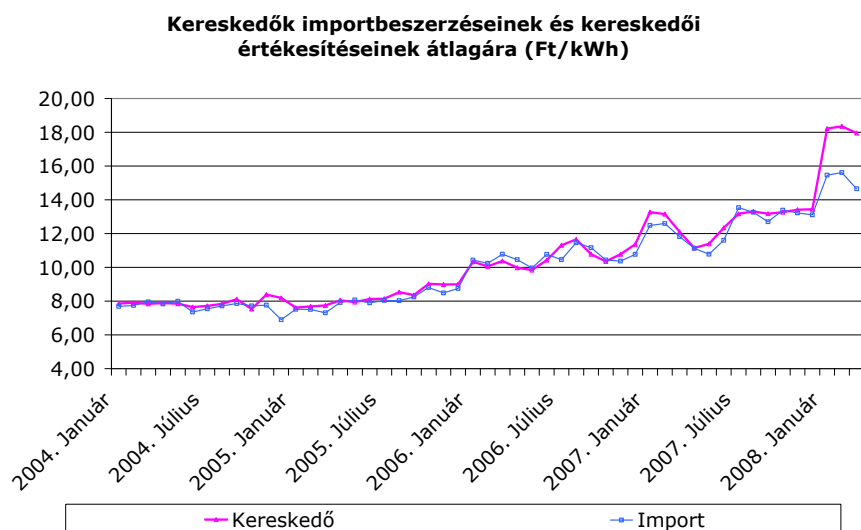
- 25) A 7. számú ábrán jól látszik, hogy egészen 2006 végéig a közüzemi nagykereskedő szabad piaci értékesítéseinek átlagára alatta maradt a kereskedők más irányú beszerzési árainak (importból, hazai erőműből, más kereskedőtől történő beszerzések), 2007-től kezdődően viszont határozottan meghaladta azokat. (A vonatkozó árak abszolút értékének összevetése az esetlegesen eltérő termékösszetétel miatt nem célszerű, az árváltozások ütemében megfigyelhető eltérések azonban jelentős információtartalommal bírnak, feltételezve, hogy a termékösszetételben bekövetkező változások mértéke nem magyarázza az átlagárakban bekövetkező változásokat.) A közüzemi nagykereskedő értékesítési árainak növekedési üteme tehát a vizsgált 4 éves időintervallumban érzékelhetően meghaladta a (német OTC

piaci) benchmark árakat jól követő egyéb kereskedői beszerzési árak növekedési ütemét. (Az árváltozásokban mutatkozó eltérést a csatolt ábrán szereplő, az egyes kereskedői beszerzésekre illesztett lineáris trendvonalak eltérő meredeksége jelzi.)

- 26) A hazai piac kisebb piaci részesedéssel rendelkező szereplőinek (szabad kapacitással rendelkező erőművek, importáló kereskedők) nagykereskedelmi piaci értékesítési ára a vizsgált időszakban együtt mozgott a versenyzőnek tekintett (vagy versenynek jobban kitett), likvid német piaccal, míg a legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező szereplő szabad piaci értékesítéseinek ártrendje elszakadt attól. A hazai nagykereskedelmi piacon döntő befolyással rendelkező szereplő szabad piaci (tehát hatósági árszabályozásnak nem kitett) értékesítései során képes volt a többi szereplőnél magasabb árnövekedést elérni. Mindez a (hazai nagykereskedelmi piacon) legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező szereplő piaci erejének meglétére utal.

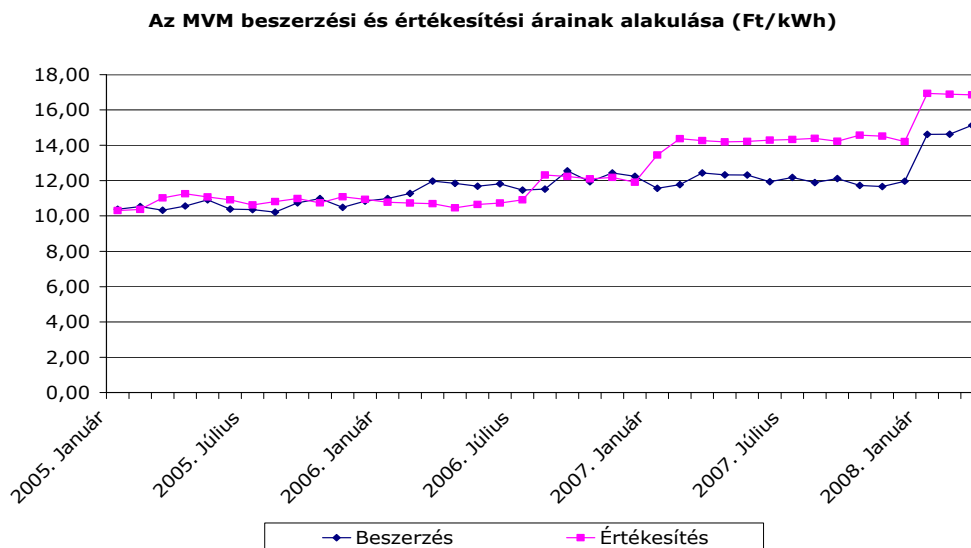
V.2.3. Szereplők árképzési gyakorlata

- 27) A különböző nagykereskedelmi piaci szereplők (erőművek és kereskedők) tevékenységének jövedelmezőségét jelző mutatók összevetése jelen esetben - több okból kifolyólag - nem célravezető. A piaci szereplők tevékenységének csak egyik, és nem elkülöníthető szeletét teszi ki a piacmeghatározás során definiált nagykereskedelmi tevékenység, így annak jövedelmezőségének elkülönített vizsgálata megfelelő szétválasztási rezsim hiányában egyelőre nem lehetséges. (Az erőművi szabad piaci értékesítések eredményessége nem elkülöníthető a HTM-es értékesítések eredményességétől, hasonlóképp nem választható le a kereskedők összetett kereskedelmi tevékenységéről a nagykereskedelmi tevékenység.)
- 28) A bevett, de e helyütt nem alkalmazható vizsgálati eszközök használatát a Hivatal közelítő eszközzel, a kereskedők importbeszerzési és kereskedői továbbértékesítési árainak vizsgálatával helyettesítette. (Az egyes, a nagykereskedelmi piacon jelentősebb szereplőnek minősülő kereskedők idősoros adatainak elemzése helyett azért választotta az összesített adatok bemutatását, mert többen közülük csak az utóbbi egy-két évben kezdték meg tevékenységüket.) A vonatkozó árak vizsgálatát követően megállapítható, hogy a kereskedők nagykereskedelmi piaci értékesítéseinek átlagára - egészen 2007 őszéig, a 2008. évi értékesítési célú beszerzésükig - nem haladta meg szignifikánsan az importbeszerzések árát.

8. sz. ábra. Forrás: MEH.

- 29) A fenti, kereskedői árakat bemutató ábra nem tartalmazza a közüzemi nagykereskedő vonatkozó adatait. A nagykereskedői adatok elkülönült elemzésének indoka elsősorban az előző fejezetben a kereskedőknek történő nagykereskedelmi értékesítések árainak változására vonatkozó megállapítás.

9. sz. ábra. Forrás: MEH.

- 30) A közüzemi nagykereskedő beszerzési árai a HTM-eken keresztül történő erőművi beszerzéseinek és importbeszerzéseinek súlyozott átlagarából áll (vagyis a Hivatal eltekintett a nagykereskedelmi piacnak részeként nem azonosított kötelező átvétel figyelembe vételétől), értékesítési árai a kereskedőnek történő szabad piaci, illetve a

közüzemi szolgáltatóknak szabályozott áron történő értékesítésekből tevődik össze. A 9. számú ábra világosan mutatja, hogy 2007-től kezdődően határozott javulás következett be a közüzemi nagykereskedő tevékenységének jövedelmezőségében, ami elsősorban a szabad piaci (kereskedőknek történő) értékesítési árak drasztikus növekedésének volt köszönhető. Az is jól látszik, hogy a közüzemi nagykereskedő beszerzési árainak 2008. évi jelentős emelkedését értékesítési árrése csökkenése nélkül képes volt továbbhárítani nagykereskedelmi (kereskedőknek és egyetemes szolgáltatóknak történő) értékesítési során. Ez a tény piaci erejére utal.

- 31) A nagykereskedelmi piaci szereplők árképzési gyakorlatának elemzése során megállapítható, hogy a nagykereskedelmi piaci értékesítések árrése a kereskedők tekintetében a vizsgált időszakban meglehetősen alacsony volt, a közüzemi nagykereskedő (MVM Trade ZRt) esetében viszont 2007-től jelentős mértékű, érvényesíthető árrés növekedés következett be, ami a 2008. évi liberalizációs lépcső után (és a közüzemi szolgáltatóknak történő értékesítési árak hatósági árszabályozásának megszűnését követően) is megmaradt.

V.2.4. Más piacokra gyakorolt hatás

- 32) A nagykereskedelmi piac működése mind a kiskereskedelmi piacra, mind a rendszerszintű szolgáltatások piacaira erős hatással van. A kiskereskedelmi piaci jelenlét alapvető feltétele, hogy adott piaci szereplő a nagykereskedelmi piacon megfelelő mennyiségű és termék összetételű villamos energiához jusson, amit kínálni tud a fogyasztóknak. Megfelelő likviditású és hatékony nagykereskedelmi piac hiányában tehát a kiskereskedelmi piaci verseny feltételei sem adóttak. Az MVM csoportot leszámítva jelenleg egyetlen kiskereskedelmi piaci szereplő sem rendelkezik olyan termelőkapacitással, amely teljes mértékben képes lenne biztosítani a kiskereskedelmi piaci igények kielégítéséhez szükséges termékösszetételt. Ez a piaci erő átvitelének lehetőségére utal, melyet a Hivatal a jelentős piaci erő vizsgálata során vizsgált.
- 33) A nagykereskedelmi piacon megfigyelhető hatékonysági problémák alapvetően befolyásolják a rendszerszintű szolgáltatások piacán a versenyfeltételeket. Ennek egyik oka az, hogy a kínálati szereplők a két piacon részben átfedik egymást: a rendszerszintű szolgáltatások nyújtására képes erőművek és kereskedők rendelkezésre álló kapacitásaikat a nagykereskedelmi piacon és a rendszerszintű szolgáltatások piacán egyaránt felajánlhatják (bár az átjárhatóság a jogszabályok és szabályzatok által nagyon korlátozott, valamint a rendszerszintű szolgáltatások tekintetében a termelőknek a VET 5. § (1) felajánlási kötelezettséget ír elő). A másik kapcsolódási pont, hogy egy hatékony és likvid nagykereskedelmi piac növeli a piaci résztvevők azon képességét, hogy menetrendi eltéréseiket rövid távú ügylettekkel kezeljék. Ezért egy hatékonyan működő nagykereskedelmi piac csökkenti az átviteli rendszerirányítói kiegyenlítő energia iránti keresletet és hatékonyabb működésre készíti a rendszerszintű szolgáltatások piacát. A hazai nagykereskedelmi piac hatékonysága és likviditása azonban nem egyelőre éri el azt a szintet, ami ezt a hatékonysági nyomást közvetíthetné a rendszerszintű szolgáltatások piacára felé.

VI. Jelentős piaci erő (JPE) vizsgálata

- 1) A VET 107.§ (2) szerint, amennyiben a piacelemzés alapján az azonosított valamely piacon a verseny nem kellően hatékony, a Hivatal jelentős piaci erővel rendelkező engedélyesként azonosíthatja azt az engedélyest, amelyik piaci erőfölényben, azaz olyan piaci helyzetben van, amely lehetővé teszi, hogy tevékenységét a versenytársaitól, a tevékenysége végzésével összefüggő szerződésekben részes más engedélyesektől és vállalkozásoktól, valamint végső soron a felhasználóktól nagymértékben függetlenül folytassa.

VI.1. Piaci részesedések meghatározása

- 2) A vizsgálati kritériumok közül kiemelt, de nem kizárólagos szerepe van a piaci részesedés vizsgálatának. Itt a Hivatal azt vizsgálja, hogy mekkora a legnagyobb piaci szereplő részesedése. A versenyjogi gyakorlatban a JPE meghatározás szempontjából a következő határértékeket alkalmazzák:
- a) 25 % alatt szinte kizárt
 - b) 40 % alatt nem valószínű
 - c) 50 % felett nagyon valószínű a JPE megléte.
- 3) Mindhárom esetkörben a Hivatal hasonló súllyal veszi figyelembe a jelentős piaci erő megállapítása során a VET 107. § (3) bekezdésben valamint a Vhr. 106. §-ában foglalt körülményeket. Míg azonban 50 %-os részesedés felett a figyelembe veendő körülmények elsősorban a JPE minősítés alóli kivétel bizonyítékeként jönnek számításba, addig a 25 % alatti piaci részesedés esetében az egyéb figyelembe veendő feltételek a JPE meglétét bizonyíthatják.
- 4) A piaci részesedések vizsgálata során az egyes szereplők közti részesedések a következő képet mutatták:

Tulajdonos	Társaság (engedélyes)	MWh	%	eFT	%
MVM	MVM Trade ZRt.	26 983 906	76,37	401 867 828	78,66
	Vértesi Erőmű ZRt.	1 232 283	3,49	17 440 053	3,41
CEZ	CEZ Magyarország Kft.	1 625 530	4,60	19 376 318	3,79
RWE	Mátrai Erőmű ZRt.	1 094 891	3,10	11 532 177	2,26
Korlea	Energy Capital Energiakereskedő Kft.	789 422	2,23	9 907 246	1,94
Electrabel	Dunamenti Erőmű ZRt.	819 192	2,32	11 989 190	2,35
	Electrabel Magyarország Kft.	133 784	0,38	1 843 544	0,36
EdF	D-Energia Kereskedelmi Kft.	632 892	1,79	8 006 084	1,57
E.ON	E.ON Energiakereskedő Kft.	252 988	0,72	3 276 195	0,64

	DKCE Kft.	136 444	0,39	2 063 705	0,40
Egyéb		1 631 619	4,62	23 568 421	4,61
Összesen		35 332 951	100,00	510 870 760	100,00

10. számú ábra. Forrás: MEH.

- 5) A fentiek szerint a legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező szereplő az MVM. Trade ZRt, melynek közel 76 %-os piaci részesedésével szemben a több szereplő egyikének a részesedése sem éri el az 5 %-os határt.

VI.2. Kiegyenlítő vásárlóerő vizsgálata

- 6) A kiegyenlítő vásárlóerő erős alkupozícióban lévő vevő jelenlétét jelenti, ami jelentősen korlátozhatja az eladói oldalon lévő nagy piaci részesedéssel rendelkező vállalatot piaci erejének érvényesítésében. A vásárlók alkupozícióját elsősorban a vevőknek az eladó teljes árbevételén belüli részaránya, a vásárlók árugalmassága és informáltsága, valamint a – vásárlói igények kielégítéséhez szükséges – nagykereskedelmi piaci kínálat mértéke határozza meg.
- 7) A vevőknek az eladó teljes árbevételén belüli részarányának vizsgálata az mutatja, hogy az MVM Trade ZRt. összes villamosenergia-értékesítésének 83 %-át három (2007. december 31-ig közüzemi, 2008. január 1-jétől egyetemes) szolgáltatói háttérrel rendelkező cégcsoport, az E.ON, az RWE és az EDF köti le. (Az MVM csoport összes nagykereskedelmi piaci értékesítésén belül lényegében azonos arányt, 84 %-ot tesz ki a három cégcsoport.)
- 8) Az MVM Trade ZRt. 2007. évi villamos energia értékesítésének vásárlók szerinti megoszlása a következő volt (MWh-ban):

Tulajdonosi csoport	Közüzemi szolgáltatás	Elosztás	Kereskedés	Összesen	%
E.ON	9 694 641	1 672 667	404 995	11 772 304	35,98
RWE	10 224 886	1 479 459	0	11 704 345	35,77
EDF	3 188 150	402 150	186 640	3 776 939	11,54
E.ON + RWE + EDF					83,30

11. sz. ábra: Az MVM Trade ZRt. értékesítései vásárlók szerint 2007, MEH adatbázis

- 9) A 11. sz. ábrán szereplő cégcsoportok vásárlásai jelentős részarányt képviselnek az MVM árbevételében, ami önmagában a kiegyenlítő vásárlóerő meglétét valószínűsíti. Az érintett cégcsoportok gazdasági erejét, a magyar piacon betöltött szerepét és az MVM-hez fűződő kapcsolatait tekintve azonban a következő, az érintett szereplők alkuerejét érintő tényezőket szükséges megemlíteni:

- a) Az RWE a Mátrai Erőmű ZRt-n keresztül az MVM egyik legfontosabb HTM-es partnere, évi 3,7-4,1 TWh értékesítéssel. A Mátrai Erőmű szabad piaci értékesítése egy 2011-ig szóló középtávú (7 éves) szerződés értelmében teljes egészében az MVM Partner részére történik. A Mátrai Erőmű az MVM-el közösen 2013-ra egy új, 440 MW-os blokk üzembe lépését tervezi. A MVM 25% + 1 szavazat részesedéssel rendelkezik a Mátrai Erőmű ZRt-ben, és 10,54%-os részesedéssel az ELMŰ Nyrt-ben. Az RWE a földgáz kiskereskedelmi piacán is számottevő részesedéssel rendelkezik. A fentiek fényében megállapítható, hogy a két cégcsoport közti kapcsolatokban elsősorban a kooperatív elemek dominálnak.
- b) Az E.ON termelői oldalon sem HTM-es szerződéssel, sem tulajdonosi kapcsolattal nem kötődik az MVM-hez, jelentős kiskereskedelmi és földgáz piaci pozíciója révén jelentős alkuerővel rendelkezik. A gönyői erőmű (400 MW-os földgáztüzelésű CCGT egység) 2011-ben várható üzembe lépése tovább növeli a cégcsoport hazai szerepét.
- c) Az EDF a Budapesti Erőmű ZRt. és a Pannon Hőerőmű révén HTM-es partnere az MVM-nek (évi 1-1,5 TWh értékesítéssel), továbbá Budapest hőellátásának monopolszereplője.
- 10) A vásárlók árrugalmasságának és a vásárlói igények kielégítéséhez szükséges nagykereskedelmi kínálat vizsgálata során a kiegyenlítő vásárlóerő valószínűségét tovább csökkentő eredményre jutottunk. A hivatkozott cégcsoportok alkuerjét jelentősen csökkenti, hogy a VET a kereskedői engedéllyel rendelkező egyetemes szolgáltatókat kötelezte a közüzemi ellátásból kikerülő, de egyetemes szolgáltatásra nem jogosult végfelhasználókkal történő szerződéskötésre (a kiskereskedelmi piacon jelentős piaci erővel rendelkező engedélyesek pedig kötelezhetők egyetemes szolgáltatási engedélykérelem beadására). Ennek következtében az érintett kereskedők által ellátott felhasználók között a többi kereskedőhöz képest sokkal nagyobb arányban találhatók közepes és kisleltérhasználók, ami olyan fogyasztási profilt eredményez, amely más forrásból (importból, vagy erőművi szabad piaci értékesítésből) jelenleg nem elégíthető ki. A vevők árrugalmassága tehát kicsi, igényeik kielégítéséhez szükséges nagykereskedelmi kínálat pedig elégtelen. Ezen tényezők a kiegyenlítő vásárlóerő mértékét – jelentősen - csökkentik.
- 11) A Hivatal elemzése során arra a következtetésre jutott, hogy a kiegyenlítő vásárlóerő mértéke nem elég nagy ahhoz, hogy egy nagy (50 %-nál jelentősen nagyobb) piaci részesedéssel rendelkező szereplőt meggátolhatna piaci erejének érvényesítésében.

VI.3. Belépési korlátok és potenciális verseny vizsgálata

- 12) Akár a monopolhelyzetben lévő szereplő tevékenységét is korlátozza, ha jelentős potenciális versennyel szembesül, azaz a piac könnyen megtámadható. Ekkor egy esetleges áremelés esetén új szereplők lépnek be a piacra, leszorítva az árakat és piaci részesedés-vesztést okozva az inkumbens (jelentős piaci erővel rendelkező piaci szereplő) számára. Amennyiben azonban - rendszerint a belépési korlátok magas volta miatt - nehéz a piacra lépni, az inkumbensnek nem kell a potenciális verseny hatásaitól tartania, s képes kihasználni a piaci erejét.

- 13) A nagykereskedelmi piacra való belépésnek adminisztratív és technológiai korlátai egyaránt vannak. Termelői és kereskedelmi tevékenység végzése a magyar piacon engedélyköteles, ami hatósági felügyeletnek van kitéve. A nemzetközi gyakorlatban elfogadott jogi akadályok azonban eltörpülnek az objektív korlátok mellett. A (nagy)kereskedelmi tevékenységbe történő belépés a kis tőkeigény ellenére az import és erőművi kapacitásokhoz való korlátozott hozzáférés miatt nem tervezhető. A termelőként történő belépést (vagy vertikális integráció kiépítését) ugyanakkor számos más tényező mellett a jelentős beruházási igények és a projektek hosszú átfutási/megvalósítási ideje korlátozza. További problémát jelent, hogy hatékonyan működő, kellően likvid nagykereskedelmi piac hiányában a független erőművi befektetők piacra lépési hajlandósága csökken.
- 14) A villamosenergia-igények gyors ütemben történő növekedése, vagy a termelőkapacitások közeljövőben történő, gyors ütemben (egy időben) történő bezárásának perspektívája adott esetben képes lehet kompenzálni a belépési korlátokból fakadó ellenősztonzést. A hazai nagykereskedelmi piacon azonban egyik feltétel sem adott: a villamosenergia-igények mérsékelt növekedési üteme és a termelőkapacitások fokozatos (időben elnyújtott) bezárási ütemterve azt valószínűsíti, hogy az elkövetkező három évben nem várható jelentős mértékű igénynövekedés vagy kapacitáshiány.
- 15) A kereskedőként és termelőként történő piacra lépés eltérő mértékű belépési korlátait jól mutatja a piacra lépők összetétele. A piacnyitás óta eltelt 5 évben - a közüzemi szolgáltatók és erőművek kereskedelmi engedéllyel rendelkező kapcsolt vállalkozásait leszámítva - hozzávetőlegesen 20 aktív kereskedő lépett a magyar piacra (többségük valamely külföldi termelő- és/vagy kereskedő cég magyar leányvállalataként). Termelői piacra lépés tekintetében sokkal kisebb az érdeklődés: a piacnyitás óta (a kötelező átvétel keretében működő kiserőműveket leszámítva) egyetlen független erőmű épült: 2002-ben az EMA Power 69 MW-os blokkja (Néhány évvel a piacnyitás előtt, 2000-ben épült a Csepel II. 396 MW-os CCGT egysége, melynek megépülését nagyban elősegítette az MVM-el kötött hosszú távú megállapodás.) Jelenleg két erőmű építése van folyamatban: az E.ON gönyüi erőmű-projektje (400 MW-os CCGT egység), illetve az MVM és a Kárpát Energo vásárosnaményi projektje (233 MW-os földgáztüzelésű egység).
- 16) A piacra lépési korlátok megléte nagymértékben csökkent a potenciális verseny mértékét, és ennél fogva annak – nagykereskedelmi - piaci erőt korlátozó hatása sem tekinthető számottevőnek.

VI.4. Vállalatok mérete, gazdasági ereje

- 17) A vállalat méretének vizsgálata során arra kerestünk választ, hogy a legnagyobb piaci erővel rendelkező szereplő/engedélyes gazdasági ereje a többi piaci szereplőhöz képest mekkora. A jelentős gazdasági erő a (piaci részesedésből fakadó) piaci erő meglétét erősíti, a kis, a versenytársakétól elmaradó gazdasági erő azt csökkenti.
- 18) A villamos energia nagykereskedelmi piacán működő vállalkozások méretét, gazdasági erejét számos módon mérhetjük. Tekintve, hogy az érintett piacon tevékenykedő vállalkozásokat irányító tulajdonosi/befektetői csoportok a

villamosenergia-szektor más szegmenseiben is aktívan részt vesznek, a piaci szereplők gazdasági erejének vizsgálatakor a kapcsolt vállalkozásokat is figyelembe vesszük.

- 19) Az alábbi táblázat a nagykereskedelmi a piacon tevékenykedő vállalkozások és az azokkal azonos tulajdonosi csoportba tartozó társaságok főbb gazdasági mutatóit (mérlegfőösszeg és értékesítés nettó árbevétele) tartalmazza. Az egyes vállalkozások tulajdonosi csoportjának azt a cégcsoportot tekintettük, amely többségi befolyással rendelkezik adott vállalkozásban. A táblázatban szereplő értékek engedélyesekre vonatkoznak, azok nem konszolidált összegek.
- 20) Az ábrán szereplő gazdasági mutatók a 2006. évi adatokat tartalmazzák. Kivétel ez alól az MVM Trade ZRt, a CEZ Magyarország Kft, illetve az Energy Capital Energiakereskedő ZRt. Az MVM Trade ZRt. esetében a Hivatal 2006. év közepén bekövetkező társasági átalakulás miatt, a CEZ Magyarország Kft esetében a piacralépés késői időpontja (2006. májusában kezdte meg kereskedelmi tevékenységét) miatt választotta a 2007. évet (a 2006. év egyik társaság esetében sem volt teljes gazdasági év). Az Energy Capital Energiakereskedő ZRt. esetében az indokolta a 2007. évi adatok használatát, mert nagykereskedelmi piaci tevékenysége 2006-ban még alig volt mérhető. A közüzemi szolgáltatói és elosztói engedélyesek esetében a 2006. évi cégnevek szerepelnek. A mérlegfőösszeg és a nettó árbevétel oszlopban szereplő értékek adott engedélyesre vonatkoznak, azokat nem arányosítottuk a fő tulajdonos részesedésével.

Engedélyes	Tulajdonosi csoport	Mérlegfőösszeg (ezer Ft)	Nettó árbevétel (ezer Ft)
Paksi Atomerőmű ZRt.	MVM	167 532 788	112 382 957
Vértesi Erőmű ZRt.	MVM	46 251 676	15 622 397
MVM Trade ZRt.	MVM	67 387 516	494 209 028
MVM Partner ZRt.	MVM	7 968 906	48 867 277
MAVIR ZRt.	MVM	338 778 000	80 767 000
	MVM	627 918 886	751 848 659
Mátrai Erőmű ZRt.	RWE	95 364 469	59 914 030
ÉMÁSZ Rt.	RWE	72 206 118	95 349 579
ELMŰ Rt.	RWE	157 666 000	220 444 000
Magyar Áramszolgáltató Kft.	RWE	1 558 592	10 220 704
	RWE	326 795 179	385 928 313
DKCE Kft.	E.ON	11 375 029	9 383 057
E.ON Tiszántúli Áramszolgáltató Rt.	E.ON	67 556 255	85 763 498

E.ON Dél-dunántúli Áramszolgáltató Rt.	E.ON	68 066 822	79 990 338
E.ON Észak-dunántúli Áramszolgáltató Rt.	E.ON	104 110 707	129 782 463
E.ON Energiakereskedő Kft.	E.ON	18 737 305	75 234 789
	E.ON	269 846 118	380 154 145
Budapesti Erőmű ZRt.	EDF	82 104 722	44 995 844
DÉMÁSZ Rt.	EDF	85 805 387	87 785 521
D-Energia Kft.	EDF	4 209 720	27 440 695
	EDF	172 119 829	160 222 060
AES Tisza Erőmű Kft.	AES	45 282 427	49 922 060
AES Borsodi Energetikai Kft.	AES	8 659 911	16 243 730
	AES	53 942 338	66 165 790
Dunamenti Erőmű ZRt.	Electrabel	67 037 576	85 705 326
Electrabel Magyarország Kft.	Electrabel	15 487 328	6 558 640
	Electrabel	82 524 904	92 263 966
Csepeli Áramtermelő Kft.	ATEL	56 059 853	39 121 581
ATEL Energia Kft.	ATEL	5 262 209	31 436 756
	ATEL	61 322 062	70 558 337
CEZ Magyarország Kft.	CEZ	n.a.	33 882 778
Energy Capital Energiakereskedő ZRt.	Korlea	n.a.	25 317 658

12. számú ábra. Forrás: MEH.

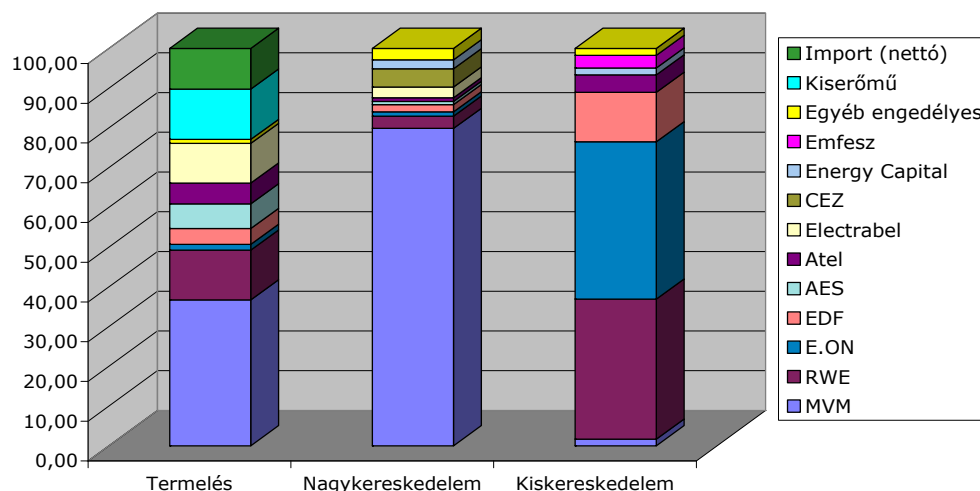
- 21) A fenti táblázatból kiderül, hogy a nagykereskedelmi piac legnagyobb súlyú szereplője, az MVM Trade ZRt. kapcsolt vállalkozásaival együtt mind eszközérték, mind árbevétel alapján kimagasló gazdasági erővel rendelkezik. A többi, nagykereskedelmi piacon aktív szereplő esetében a hazai villamosenergia-piacokon tevékenykedő kapcsolt vállalkozásokat is magába foglaló gazdasági erő minden esetben jelentősen elmarad ettől. A jelentős piaci erő gyakorlásában tehát a gazdasági erő mértéke nem jelent korlátozó tényezőt.

VI.5. Vertikális integráció, piaci erő átvitele

- 22) A vertikális integráció esetén egy vállalat, az értéklánc magasabb, és egy annak inputját használó alacsonyabb szintjén lévő piacon is jelen van. A vertikális integráció vizsgálatakor a Hivatal arra keresett választ, hogy a jelentős piaci erővel rendelkező szereplő képes-e az egyik piacon meglévő gazdasági erejét átvinni egy másik piacra.
- 23) A magyar villamosenergia-piacon az MVM Tröszt szétदारabolását követően, a kilencvenes évek közepén, az erőművek és a közüzemi szolgáltatók privatizációja során jelentek meg a külföldi szakmai befektetők. A privatizációs stratégia része volt, hogy az erőművek és a szolgáltatók értékesítése során a vertikális integráció elkerülhető legyen. Ennek köszönhetően az erőművi szektorban részt vevő befektetők közül (AES, Electrabel, Atel, RWE, EDF, MVM) csak kettő, az RWE és az EDF szerzett erős kiskereskedelmi pozíciókat. (A továbbiakban kiskereskedelmi pozíció alatt adott piaci szereplő végfelhasználói értékesítéseinek az összes végfogyasztáshoz viszonyított százalékos arányát értjük. Fontos hangsúlyozni, hogy ez a mutató csupán a vertikális integráció bemutatására szolgál, nem azonos a kiskereskedelmi piacelemzésben használatos kiskereskedelmi piaci részesedés mutatójával.)
- 24) A privatizáció során kialakult strukturális adottságokat (többszereplős erőművi szektor, oligopolisztikus szolgáltatói szektor) azonban a termelők és az MVM között kialakult (az erőművek magánosításához szorosan kapcsolódó) szerződéses kapcsolatrendszer, illetve az azt követő szabályozás jelentős mértékben befolyásolta. Az MVM a HTM-ek révén egy kézben koncentrált az (egyébként több tulajdonosi csoporthoz tartozó) erőművi kapacitások többségét, így a nagykereskedelmi piacon abszolút domináns szereplővé vált (ez volt az egyvásárlós modell lényege). Nagykereskedelmi piaci részesedése a piacnyitást követően kis mértékben csökkent, a szabad erőművi kapacitások és a határkeresztező kapacitások szűkössége következtében azonban piaci részesedésének további csökkenése nem várható.
- 25) Az MVM a közüzemi szolgáltatók privatizációját követően elveszítette kiskereskedelmi pozícióját. Végfelhasználónak történő értékesítést a 2003. évi piacnyitásig lényegében csak a szolgáltatói szektor privatizációjában részt vevő cégcsoportok (E.ON, RWE, EDF) folytattak. Az inkumbens társaságcsoportok kiskereskedelmi dominanciáját a piacnyitást követően belépő új kereskedők korlátozott mértékben tudták megtörni: a közüzemi szolgáltatóktól tulajdonosilag független kereskedők 2003 és 2007 között az összes végfelhasználói értékesítés 10-15%-át elégítették ki. A piacnyitást követően kereskedőcége, az MVM Partner révén versenybe szállt a nagyfogyasztókért, azonban piaci pozíciója évről évre jelentős mértékben változott: végfelhasználóknak történő értékesítéseinek az összes végfelhasználói értékesítéshez viszonyított aránya 2-10 %-között ingadozott. A mellékelt ábra a 2007. évi állapotokat mutatja, amikor az MVM Partner kiskereskedelmi pozíciója a piacnyitás óta a leggyengébb volt (a cég értékesítései az összes végfogyasztói értékesítés 2 %-át sem érték el). A rendelkezésre álló adatok a 2008. évre vonatkozólag ennél jóval magasabb, 9-10 % körüli részesedést valószínűsítene. Az MVM növekvő kiskereskedelmi szerepvállalását mutatja

továbbá, hogy 2008 januárjában 10 %-os részesedést szerzett az RWE cégcsoport által irányított ELMŰ Nyrt-ben.

Vertikális integráció a magyar villamosenergia piacon (2007)

13. számú ábra. Forrás: MEH.

Megjegyzés: A diagramon használt piaci szegmensek a nagykereskedelem kivételével nem azonosak a piacmeghatározásban ismertetett és a piacelemzésben használt érintett piacokkal. Ennél fogva a százalékos arányok sem feltétlenül egyeznek meg az egyes érintett piacokon elemzése során kiszámításra kerülő piaci részesedésekkel.

- 26) A 13. számú ábra a magyar villamosenergia-piacon megfigyelhető vertikális integrációról ad áttekintést. Az ábra vizsgálatakor a következő megállapításokat tesszük:
- 27) A termelői szektor jelentős részét (a bruttó fogyasztás 80 %-át kitevő értékesítéssel) az 50 MW feletti nagyerőművek alkotják. Túlnyomó többségük az MVM-mel kötött HTM keretében értékesíti a megtermelt villamos energiát. A legnagyobb termelő az MVM csoport irányítása alatt álló Paksi Atomerőmű ZRt, amely a Vértesi Erőmű ZRt-vel együtt közvetlen tulajdonosi részvételt biztosít a hazai termelői szektorban az MVM csoportnak. A bruttó fogyasztás fennmaradó 20 %-át a kötelező átvétel keretében, támogatott áron értékesítő kiserőművek, illetve az importált energiát értékesítők adják.
- 28) A nagykereskedelmi piacon a közvetlen erőművi tulajdonlás és a hazai erőművekkel kötött HTM-ek (és kisebb részben az importszerződések) révén az MVM pozíciója rendkívül erős. Az importált villamos energiát más kereskedőnek továbbadó (ún. forrásbevonó) kereskedők (CEZ, Energy Capital, D-Energia stb), illetve a (részben) szabad kapacitással rendelkező erőművek (Mátrai Erőmű, Dunamenti Erőmű, Vértesi Erőmű, AES Tiszapalkonya) igen csekély, egyenként alig néhány százalékos részesedéssel rendelkeznek.

- 29) A kiskereskedelemben (végfelhasználónak történő értékesítés) 2007-ben csak a szolgáltatói szektor privatizációjában részt vevő cégcsoportok (E.ON, RWE, EDF) rendelkeznek 10 % feletti részesedéssel (együtt az összes végfelhasználói értékesítés mintegy 87 %-át bonyolítják). A többi kereskedő együttes részesedése (az MVM Partner ZRt-t is figyelembe véve) nem érte el a 15 %-ot. A mellékelt ábra a 2007. évi állapotokat mutatja, amikor az MVM Partner kiskereskedelmi pozíciója a piacnyitás óta a leggyengébb volt (a cég értékesítései az összes végfogyasztói értékesítés 2%-át sem érték el). A rendelkezésre álló adatok a 2008. évre vonatkozólag ennél jóval magasabb, 9-10 % körüli részesedést valószínűsítene. Az MVM növekvő kiskereskedelmi szerepvállalását mutatja továbbá, hogy 2008. januárjában 10 %-os részesedést szerzett az RWE cégcsoport által irányított ELMŰ Nyrt-ben.
- 30) A vertikális integráció vizsgálatát követően megállapítható, hogy az MVM Trade ZRt. nagykereskedelmi piaci erejének a kiskereskedelmi piacra történő átvitele reális lehetőség, jóllehet mindeddig korlátozott mértékben érvényesült. Az MVM jelenleg nagyon komoly pozícióval rendelkezik a nagyfogyasztói szegmensben.
- 31) A termelői, nagykereskedelmi és kiskereskedelmi szegmensben részt vevő cégcsoportok vertikális integrációjáról a következő táblázat ad áttekintést:

	Termelés	Nagykereskedelem	Kiskereskedelem
MVM	Paksi Atomerőmű: A HTM-es portfólió legfontosabb pillére Vértesi Erőmű: Többszöri sikertelen privatizációs kísérletet követően 2006-ban került az MVM tulajdonába, jelenleg szabad piacra értékesít (szénfillér támogatással). GTER: rendszerszintű szolgáltatások piacán értékesít	MVM Trade ZRt: A HTM-ek révén domináns pozíciót élvez. A HTM-ekre 2004. dec. 31-ig, illetve 2007-ben hatósági árszabályozás volt érvényben. A közüzemi szolgáltatóknak történő értékesítésekre 2008-ig szintén hatósági árszabályozás volt érvényben.	MVM Partner: 2003-2007 között 2-10 % között ingadozó piaci részesedés, elsősorban nagy, ipari felhasználókkal kötött szerződések révén.
RWE	Mátrai Erőmű: Az MVM HTM-es portfóliójának része. Az erőműben az MVM 25%-os részesedéssel rendelkezik. Szabad kapacitásait közvetlenül	Mátrai Erőmű: a HTM-mel le nem kötött blokkjaiban termelt villamos energiát vagy a szabad piacon, vagy a kötelező átvétel keretében értékesíti.	ELMŰ, ÉMÁSZ: Elsősorban lakossági és kisfogyasztókat ellátó közüzemi (2008-tól: egyetemes) szolgáltatók, stabil piaci pozícióval

	értékesíti (részben az MVM Partnernek).		MÁSZ: Elsősorban nagyfogyasztókat ellátó kereskedő
E.ON	DKCE: AZ E.ON közüzemi (2008-tól: egyetemes) szolgáltatójával szerződéses kapcsolatban lévő erőmű. A Gönyői Erőmű üzembe lépését követően termelői pozíciója jelentős mértékben megerősödik.	E.ON Energiakereskedő: A nagykereskedelmi piacon alig 1%-os piaci részesedéssel rendelkező szereplő. Végfelhasználónak történő értékesítésben aktív.	E.ON Energiaszolgáltató: Elsősorban lakossági és kisfogyasztókat ellátó közüzemi (2008-tól: egyetemes) szolgáltató, stabil piaci pozícióval E.ON Energiakereskedő: Elsősorban nagyfogyasztókat ellátó kereskedő
EDF	BERT: Az MVM HTM-es portfóliójának része, jelentős mértékű hőértékesítéssel. PANNON: Közvetett befolyás a Dalkián keresztül. HTM és kötelező átvételű termelés.	D-Energia: A nagykereskedelmi piacon 2% alatti piaci részesedéssel rendelkező kereskedő. Végfelhasználónak történő értékesítésben aktív.	DÉMÁSZ: Elsősorban lakossági és kisfogyasztókat ellátó közüzemi (2008-tól: egyetemes) szolgáltató, stabil, de az RWE és az E.ON szolgáltatóihoz képest jóval kisebb piaci részesedéssel D-Energia: Elsősorban nagyfogyasztókat ellátó kereskedő
AES	AES Tisza Erőmű Kft: Az MVM HTM-es portfólió része (részben a rendszerszintű szolgáltatások piacán értékesít) AES Borsodi Energetikai Kft: Részben kötelező átvétel keretében, részben szabad piacra értékesít	AES Borsodi Energetikai Kft: Igen kis mennyiséget értékesít a szabad piacon, piaci részesedése 1% alatt van.	Kiskereskedelmet nem folytat.
Electrabel	Dunamenti Erőmű: Az MVM HTM-es	Dunamenti Erőmű: HTM-el le nem kötött	Kiskereskedelmet nem

	portfóliójának része. Szabad kapacitását közvetlenül értékesíti.	blokkjaiban termelt villamos energiát a szabad piacon értékesíti. Electrabel Magyarország Kft: A nagykereskedelmi piacon 1% alatti részesedéssel rendelkező kereskedő.	folytat.
--	--	---	----------

VI.6. Jelentős Piaci Erővel rendelkező piaci szereplő azonosítása

- 32) A Hivatal a V. pontban a nagykereskedelmi piac strukturális adottságainak és a dinamikus jellemzőinek vizsgálatakor elemezte a piaci koncentráció mértékét, időbeni változását, a piaci likviditás mértékét, az árak alakulását, a piaci szereplők árképzési gyakorlatát és a kapcsolódó piacokra gyakorolt hatást. Ezen tényezők vizsgálata során a következő megállapításokra jutott:
- a) A három legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező szereplő 2007-ben mért 84 %-ot meghaladó együttes részesedése a piaci koncentráció fokát jelzi. A koncentráció mértéke az utóbbi öt évben kis mértékben csökkent ugyan, de a további csökkenésnek a szerződéses rendszer merevségéből fakadóan igen merev korlátai vannak.
 - b) A kereskedőközi forgalom élénkülés mellett az elsődleges (termelői és import)forrásokból történő kereskedői beszerzések növekedési üteme a szabad források korlátozottsága miatt jelentősen lelassult, ennek következtében a piaci likviditás növekedése korlátozott.
 - c) A kisebb részesedéssel rendelkező piaci szereplők értékesítési árai a vizsgálat időszakban együtt mozogtak az összehasonlítási alapként szolgáló német tőzsdei árakkal. A legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező piaci szereplő azonban a többi szereplőnél magasabb árnövekedést tudott elérni.
 - d) A nagykereskedelmi piaci értékesítések árrése a kereskedők tekintetében a vizsgált időszakban viszonylag alacsony volt, a legnagyobb piaci részesedéssel rendelkező szereplő esetében viszont 2007-től jelentős mértékű, érvényesíthető árrés növekedés következett be.
 - e) A nagykereskedelmi piacon megfigyelhető hatékonysági problémák más piacokra gyakorolt hatása jelentős mértékű: a rendszerszintű szolgáltatások piacán és a kiskereskedelmi piacon egyaránt erősen befolyásolja a versenyfeltételeket.
- 33) A VI.1. pont elemzésében a Hivatal megállapította, hogy a piacon egy nagyon magas (70 % fölötti) piaci részesedéssel rendelkező engedélyes működik, amelynek esetében erősen valószínűsíthető a jelentős piaci erő megléte.

- 34) A Hivatal megvizsgálta a kiegyenlítő vásárlóerő mértékét, a belépési korlátokat és a potenciális verseny mértékét, a vállalatok méretét és gazdasági erejét, a vertikális integrációt és a piaci erő átvitelének lehetőségét. A fenti, jogszabályban meghatározott, a jelentős piaci részesedéssel rendelkező szereplő piaci erejét befolyásoló szempontok vizsgálata során a Hivatal a következő megállapításokra jutott:
- a) A kiegyenlítő vásárlóerő mértéke nem elegendő a piaci erő alkalmazásának megakadályozásához
 - b) A piac strukturális jellemzői, a jelentős mértékű belépési korlátok miatt a potenciális verseny nem képes korlátozni a nagy piaci részesedéssel rendelkező szereplőt a piaci erő alkalmazásában
 - c) A nagy részesedéssel rendelkező engedélyes piaci erejéhez hozzájárul annak nagy mérete és vertikális integráltsága, amely megteremti piaci erejének más, kapcsolódó piacokra való átvitelének lehetőségét.

A nagykereskedelmi piaci részesedésekből kiindulva, a fent részletezett vizsgálati tényezőket is figyelembe véve, a Hivatal a magyar nagykereskedelmi piacon az MVM Trade ZRt-t jelentős piaci erővel rendelkező szereplőként azonosítja.

VII. Kötelezettségek kiszabása

VII.1. Általános célok, alkalmazott elvek és kiróható kötelezettségek

- 1) A VET 108. § előírja, hogy a Hivatal az azonosított jelentős piaci erővel rendelkező engedélyesekre az adott piacon a kellően hatékony verseny kialakulásának elősegítéséhez igazodó, indokolt és arányos mértékű kötelezettséget vagy kötelezettségeket írhat elő. A villamos energia nagykereskedelmi piacain a Hivatal által megállapítható kötelezettségeket a VET 110-111. §-ai, valamint a Vhr. 107-110. §-ai tartalmazzák.
- 2) A Hivatal a kötelezettségek előírása során teljes mértékben figyelembe vette a VET által a Hivatal számára a VET 158. § (2) bekezdés b) és c) pontjaiban meghatározott feladatokat, valamint a VET 1. § a) pontjában foglalt általános célokat. A Hivatal a kötelezettségek meghatározása során arra törekedett, hogy biztosítsa a hatékony piaci verseny elősegítését, a piaci erőfölénnyel való visszaélés egyes formáinak megelőzését, valamint a felhasználók érdekeinek a védelmét.
- 3) A kötelezettségek meghatározásakor az általános célokon túl a Hivatal a következő elveket vette figyelembe:
 - a) A kötelezettségeknek villamos energia nagykereskedelmi piacain jelentkező versenyhiány következményeinek kiküszöbölésére kell irányulniuk.

- b) A kiszabott kötelezettségeknek a feltárt versenyt korlátozó akadályok által indokoltaknak és azokkal arányosaknak kell lenniük.
 - c) A kirótt kötelezettségek nem okozhatnak aránytalan terheket a Kötelezett Engedélyes számára.
 - d) A kötelezettségeknek igazodniuk kell az érintett piac sajátosságaihoz.
- 4) A VET és a Vhr. a villamos energia nagykereskedelmi piacain a következő kötelezettségek kiszabását teszi lehetővé:
- a) átlátható működést biztosító kötelezettségek [VET 110. § (1) a)],
 - b) egyenlő elbánás biztosítására vonatkozó kötelezettségek [VET 110. § (1) b)],
 - c) árkorlátok, vagy költségalapú árképzés [VET 110. § (1) c)],
 - d) átlátható értékesítési kötelezettség – nyilvános kapacitásaukción [VET 111. § (1)]
 - e) indokolatlanul magas/alacsony árak alkalmazásának illetve indokolatlan árukapcsolás megtiltása, árkorlátok vagy költségalapú árképzés [VET 111. § (3)]

VII.2. Alkalmazott kötelezettségek kiválasztása

- 5) Az VET 108. § alapján, amennyiben a Hivatal a piacelemzés eredményeként egy engedélyest jelentős piaci erejüként azonosít, a rendelkezésre álló „kötelezettségek közül az adott piacon a kellően hatékony verseny kialakulásának elősegítéséhez igazodó, indokolt és arányos mértékű kötelezettséget vagy kötelezettségeket írhat elő.” Ez a gyakorlatban a következő feladatok elvégzését teszi szükségessé:
- a) versenyprobléma azonosítása és következményeinek vizsgálata,
 - b) arányos és indokolt kötelezettségek értékelése,
 - c) arányos és indokolt kötelezettségek meghatározása.

A Hivatal ezen feladatokat az egyes kötelezettségek kiszabásával együtt végezte el.

VII.3. Nyilvános árverés (aukción) útján végrehajtandó átlátható értékesítési kötelezettség

- 6) A kötelezettség kiszabásának alapvető keretét a VET 111. § (1) bekezdése, míg részletes alkalmazási szabályait a Vhr. 110. § tartalmazza. A kötelezettség a Vhr. 110. § (1) bekezdése szerint előírható, amennyiben a jelentős piaci erővel rendelkező termelői engedélyes, vagy termelői engedéllyel a VET hatályba lépését megelőzően kötött hosszú távú kapacitás lekötési megállapodással rendelkező – jelentős piaci erővel bíró – villamosenergia-kereskedő a VET 106. §-ában foglalt aukciós kötelezettségét nem teljesítette, vagy a nagykereskedelmi piacon jelen lévő más, jelentős erővel bíró engedélyes átlátható működésének érdekében ez szükségesnek mutatkozik.
- 7) A Hivatal a piacelemzési eljárás során azonosított Kötelezett Engedélyesre nézve megállapította, hogy jelentős piaci erővel bíró engedélyesként való azonosításának

releváns elemeként megjelentek a hosszú távú kapacitás-lekötési megállapodások, illetve a termelői engedélyesekben fennálló tulajdonosi jogok, s ennek megfelelően Kötelezett Engedélyes a VET 106. § személyi hatálya alá tartozott. Kötelezett Engedélyes a VET 106. §-a szerint tehát a VET hatályba lépését követően 2007. október 31-ig köteles volt a rendelkezésre álló források más típusú értékesítése előtt pályázatot hirdetni az egyetemes szolgáltatók és a villamosenergia-kereskedők részére. A Hivatal jelen határozatában megvizsgálta, hogy a Kötelezett Engedélyes mennyiben teljesítette a VET 106. §-ában foglalt kötelezettségeit.

- 8) A Kötelezett Engedélyes 2007. október 25. napján ún. „nagyaukción”-t tartott, amely során ugyanakkor csak a kereskedői engedélyesek ellátását lehetővé tevő villamosenergia-mennyiségre hirdette meg az aukciót, míg az egyetemes szolgáltatók keresleti igényeit nem vette figyelembe. Ezen engedélyesekkel 2007. novemberében kötött Villamos Energia Adásvételi Szerződéseket (VEASZ), amelyek megkötésére a VET hatályba lépése előtt fennállott szerződések megszűnése, valamint az egyetemes szolgáltatói tevékenység ellátásához szükséges villamos energia biztosítása miatt volt szükség. A VET 178. § (6) bekezdése szerint megszűnnek a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény 43. § (2) bekezdése alapján a közüzemi szolgáltató és közüzemi nagykereskedő engedélyesek között létrejött megállapodások, kivéve, ha a VET hatálybalépését megelőzően a szerződő felek eltérően állapodtak meg. Ezzel kapcsolatban a Hivatal megvizsgálta, hogy az aukcióra bocsátandó termékek körének és mennyiségének meghatározása, illetve az egyetemes szolgáltatókkal a VET hatályba lépése, azaz 2007. október 15. után kötött VEASZ-ok által Kötelezett Engedélyes megsértette-e a VET 106. §-ában foglalt kötelezettségét.
- 9) A Hivatal álláspontja szerint a VET 178. § (6) bekezdése helyes értelmezésének megfelelően a Kötelezett Engedélyes abban az esetben járt volna el jogszerűen, ha a VET hatályba lépése – azaz 2007. október 15. napja – előtt megkötötte a villamos energiáról szóló 2001. évi CX. törvény 43. § (2) bekezdése alapján a közüzemi szolgáltató és közüzemi nagykereskedő engedélyesek között létrejött szerződéseket leváltó VEASZ-okat az egyetemes szolgáltatókkal. A VET 178. § (6) bekezdésében foglalt rendelkezés a VET 179. § (3) bek. alapján 2008. január 1-jén lépett hatályba, ez ugyanakkor arra vonatkozik, hogy a korábbi szerződések – szerződő felek eltérő megállapodása hiányában – 2008. január 1. napjával szűnnek meg. Mivel az MVM Trade Zrt. a VET 2007. október 15-i hatályba lépése, és a kapacitásaukción megkötése után kötötte az új VEASZ-okat, ezzel megsértette a VET 106. § azon szabályát, amely a kapacitásaukciót a „rendelkezésre álló források más típusú értékesítése előtt” rendeli alkalmazni. Tehát az aukció időpontjában a források még a rendelkezésre álltak, mégsem bocsátotta azokat árverésre. A Kötelezett Engedélyes magatartása – azon túl, hogy a törvényben foglalt kötelezettség megsértését jelenti – hátrányosan befolyásolta a hatékony piaci verseny kialakulását.
- 10) Ezen túlmenően a piaci szereplők „nagyaukciót” követő visszajelzései – 2008 januárjában a kereskedői engedélyesekkel szervezett kétoldali megbeszélések, amelyek részletes eredménye a Hivatal honlapján található – egyértelműen bizonyították, hogy az MVM Trade Zrt. által árverésre bocsátott termékösszetétel – az igények elégtelen felmérése, vagy a felmérések eredményeinek figyelmen kívül hagyása miatt – nem illeszkedett az aukción résztvevő kereskedők igényeihez, mivel

a zsinór-csúcs arány nem tükrözte a fogyasztási/kereskedési profilokat. Az igényekhez nem illeszkedő, korlátozott termékmennyiségű és részvételű kapacitásaukcio nem segítette, inkább korlátozta a hatékony verseny kialakulását a magyar nagykereskedelmi piacon.

- 11) Mindezek alapján a Hivatal megállapította, hogy a Kötelezett Engedélyes magatartása megvalósította a Vhr. 110. § (1) bek. a) pontban foglalt tényállást és a hatékony verseny kialakulásának elősegítése, az egyetemes szolgáltatók és a villamosenergia-kereskedők forrásokhoz való hozzáféréseben az esélyegyenlőség biztosítása, valamint az egyetemes szolgáltatásra alkalmazandó árképzés méltányosságára és összehasonlíthatóságára vonatkozó követelmények érvényesülésének elősegítése érdekében vele szemben szükséges a kapacitásaukcio-kötelezettség kiszabása.
- 12) Az átlátható értékesítési kötelezettség célja, hogy a Kötelezett Engedélyes által nyújtott nagykereskedelmi szolgáltatások feltételei az érintett piacon megjelenő üzleti partnerek, illetve a belépni kívánó piaci szereplők részére megismerhető legyen. A Határozatban előírt nyilvános árverés (aukcio) útján végrehajtandó átlátható értékesítési kötelezettség több célt is szolgál, részben megismerhetővé teszi a piaci szereplők számára a Kötelezett Engedélyes piaci helyzetének releváns információit, ami által csökkenti a jelentős piaci erőből származó információs egyensúlytalanságot és esélyt ad arra, hogy a piaci szereplők egyenlő eséllyel induljanak a nagykereskedelmi piacon megjelenő kapacitások megszerzésekor. A kötelezettség további célja, hogy a kapacitásaukcio végrehajtásába bekapcsolódjon a Hivatal ellenőrző szerepe, amely lehetővé teszi az esetleges visszaélések megelőzését, a piaci struktúrának megfelelő értékesítést valósít meg és egyben a nagykereskedelmi piac működése során érvényre juttatja a másik két törvényi piacon jelentkező ellátásbiztonsági és más követelményeket.
- 13) A Vhr. 110. § (3) alapján az árverésen értékesítendő kapacitás (energia) mennyiséget és a forrásösszetételt a Kötelezett Engedélyesnek kell meghatároznia a Vhr. 110. § (3) bek. a) pontjának megfelelően, igazodva az általa előzetesen felmért termékösszetétel-igényekhez.
- 14) A Vhr. 110. § (3) bekezdése részletes előírásokat tartalmaz arra nézve, hogyan kell a Kötelezett Engedélyesnek a nyilvános árverésen felajánlásra kerülő kapacitás mennyiségének és forrásösszetételének meghatározása során eljárni. Ennek megfelelően a nyilvános árverés lebonyolítására vonatkozó szabályzat rendelkezéseit úgy kell megállapítani, hogy az aukcio feltételei, lebonyolítása minden szereplő számára átlátható legyen, a nyertes ajánlat megállapítása egyértelmű feltételek alapján történjen és minden szereplő egyenlő esélyekkel indulhasson.
- 15) Az aukciós értékesítések egyik sarkalatos kérdése az aukciót meghirdető vállalkozás tulajdonosi köréhez tartozó piaci szereplő(k) részvétele az árverésen tekintettel a tulajdonosi körön kívül eső vállalkozások esélyegyenlőségének biztosítására. A Hivatal korábban vizsgálta az erre vonatkozó európai gyakorlatot, amely szerint általában kizárják az árverésről az aukciót meghirdető társaságcsoporthoz tartozó piaci szereplőket. Mivel jelen esetben a Kötelezett Engedéllyessel azonos társaságcsoporthoz tartozó MVM Partner ZRt. kereskedői engedélyes teljes kizárása indokolatlan mértékben megnehezítené a vonatkozó engedélyes villamosenergia-

beszerzéseit, a Hivatal a szóban forgó engedélyes részvételének részleges korlátozása mellett döntött. A Hivatal ezen korlátozást elegendő mértékűnek ítéli ahhoz, hogy a Kötelezett Engedéllyessel azonos tulajdonosi körbe tartozó kereskedelmi engedélyes ajánlataival ne tudja befolyásolni az aukció eredményét. A Hivatal álláspontja szerint a Vhr. 110. § (4) bekezdésében az aukciós szabályzattal kapcsolatban megfogalmazott előírás – amely szerint a szabályzat mindenkinek biztosítani köteles az egyenlő esélyekkel való részvételt – a Kötelezett Engedélyes és a tulajdoni körébe tartozó más engedélyesek által képviselt jelentős piaci erő miatt, külön kötelezettség kiszabása nélkül ténylegesen nem teljesíthető. Annak érdekében, hogy a Vhr. rendelkezése szerinti esélyegyenlőségi követelmény érvényesüljön, a Hivatal szükségesnek tartotta, hogy a Kötelezett Engedélyes tulajdonosi körébe tartozó engedélyeseknek történő értékesítést ésszerű, a hatékony versenyt elősegítő keretek közé szorítsa.

- 16) A Hivatal rendelkezésére álló – a felhasználók képviselőivel és a kereskedőkkel folytatott 2008. januári megbeszélés-sorozat keretében szerzett – információk szerint a hazai felhasználói szerződések (a felhasználók igényéhez, komfort érzetéhez igazodva) jellemzően éves hosszúságúak. Ezt erősíti az a tény, hogy még nincs szervezett energiapiac Magyarországon, ahol az ingadozó kereslethez igazodva a napi hiányok, többletek értékesítésre kerülhetnének. E mellett a 2007 évi gyakorlat is kerülendő, amely szerint az MVM – előre deklarált módon - „félretett” kapacitást a 2007. évi őszi „nagyaukción” során azzal, hogy azt majd 2008 során rövidebb időtávon értékesíti – erre azonban 2008. júniusig nem került sor. Ezt a tényt arra hivatkozással nehezményezték a kereskedők, hogy növelte a piaci bizonytalanságot és a kockázatukat, ami óhatatlanul árfelhajtó hatású. Mindezen megállapításoknak megfelelően a Hivatal az aukciót éves időtávú, 2009-re vonatkozó teljesítésre írja elő. A Hivatal álláspontja szerint a szétaprózott aukciók további bizonytalansághoz, és a bizonytalansági kockázat beárazásán keresztül áremelkedéshez vezetnek, aminek elkerülése indokolt. A szervezett piac kialakulása és az MVM Piacér működése segítheti 2009 során a rövid távú, évközben felmerülő igények kielégítését.
- 17) Minderre tekintettel a Hivatal álláspontja szerint a kiszabott kötelezettségek és a teljesítésükre rendelkezésre álló határidők az azonosított versenyproblémára, valamint annak következményeire tekintettel indokoltak és azzal arányosak.

VII.4. Árkorlát alkalmazására vonatkozó kötelezettség

- 18) A VET 110. § (1) bekezdés c) pontjában foglaltaknak megfelelően az árkorlát kötelezettség alkalmazásának lényege, hogy a Hivatal számára megfelelő beavatkozási, illetve megelőzési célú eszköz álljon rendelkezésre, amennyiben a hatékony verseny hiánya a jelentős piaci erővel bíró engedélyes számára indokolatlanul magas vagy alacsony díjak alkalmazását teszi lehetővé. A Vhr. 109. §-a szerint árkorlátra vonatkozó kötelezettség kiszabása esetén az engedélyesi tevékenység végzésével összefüggésben felmerült költségek indokoltságát a Hivatal vizsgálja meg, és az engedélyestől bekért gazdasági és műszaki adatok, összehasonlító (benchmark) adatok, valamint piaci modellezés alapján megállapítja, hogy a felmerült költségek mennyiben ismerhetők el indokolt költségnek. Árkorlát az indokolt költségek, illetve az indokolt költségek és befektetések méltányos

megtérülése, valamint az érintett piacon várható piaci árak figyelembevételével alkalmazható.

- 19) A Hivatal a Kötelezett Engedélyesre három árkorlát kötelezettséget állapított meg, amelyek a magyarországi egyetemes szolgáltatás 2008. évi, illetve 2009. évi várható árszabályozását, valamint a regionális villamosenergia-piaci mozgásokat és az árazás változását együttesen tükrözve határozzák meg a Kötelezett Engedélyes árképzési mozgásterét. Az egyetemes szolgáltatóknak értékesített villamos energia átlagos árával kapcsolatos árkorlát kötelezettséget a Hivatal a Kötelezett Engedélyes és az egyetemes szolgáltatói engedélyesek között a piacelemzés során megállapított szerződéses viszonyokra, valamint a VET 106. § rendelkezésének megfelelő aukcióra tekintettel szabta ki. Ennek folyamán figyelembe kellett venni, hogy a villamosenergia-piaci egyetemes szolgáltatás árképzéséről, valamint az egyetemes szolgáltatás keretében nyújtandó termékcsomagokról szóló 115/2007 (XII.29.) GKM rendeletben (a továbbiakban: ESZ rendelet) 6. § (2) bekezdése 2009. január 1-jével hatályon kívül helyezi az ESZ rendelet árképzésre vonatkozó 5. § (2) – (3) bekezdéseit, s az egyetemes szolgáltató az egyetemes szolgáltatási árat az ESZ rendelet 2. melléklete szerint köteles képezni. A Hivatal álláspontja szerint a Kötelezett Engedélyes által a villamos energia nagykereskedelmi piacon képviselt jelentős piaci erő révén meghatározó befolyással bír az egyetemes szolgáltatókkal kötött szerződésekre, anélkül, hogy az ESZ rendeletben foglalt árképzési szabályokat saját árképzésénél jogi kötelezettségként kellene figyelembe vennie. Az egyetemes szolgáltatással kapcsolatos árkorlát ezért a Kötelezett Engedélyes piaci érdekeit figyelembe véve kívánja megelőzni az aránytalan árazásból az egyetemes szolgáltatók árprésbe való kerülésének veszélyét.
- 20) Az egyetemes szolgáltatás 2008. évi magyar árszabályozására – ezen belül különösen a földgázpiac árazására – tekintettel került az első kötelezettség meghatározásra. Ennek megfelelően a Kötelezett Engedélyes által az egyetemes szolgáltatók összessége részére 2008-ban értékesített villamos energia átlagos ára nem haladhatja meg a $15,96 \times (1 + 0,25 \times FG/4)$ Ft/kWh értéket, amelynek számításakor FG érték megegyezik a földgáz közüzemi díjainak megállapításáról szóló 96/2003. (XII. 18.) GKM rendeletben meghatározott 500 m³/h-nál nagyobb teljesítmény-lekötésű földgáz átlagárának 2008. októberi (%-os) változásával. A Hivatal által megállapított 15,96 Ft/kWh megfelel az ESZ rendeletben szereplő 15,7 Ft/kWh-s induló összehasonlító árból – a 2008. áprilisi és júliusi gázáremeléseket figyelembevételével – kialakult 2008. évi éves összehasonlító árak. A 15,7 Ft/kWh-ás összehasonlító ár az érintett piaci szereplőkkel egyeztetve került kialakításra, amely során figyelembevételre kerültek a Kötelezett Engedélyes átlagos villamosenergia-vásárlási költségei. A Kötelezett Engedélyes által jelenleg alkalmazott árak – anélkül, hogy azt a Kötelezett Engedélyes működési vagy más költségei indokoltá tennék – meghaladják az összehasonlító árat, ugyanakkor az egyetemes szolgáltatók a rendelet szerint csak az összehasonlító árat érvényesíthetik költségként az értékesítési áraikban. A kötelezés ezen ellentmondásos helyzet feloldását célozza.
- 21) A második árkorlát kötelezettség az egyetemes szolgáltatóknak 2009. évben értékesítésre kerülő villamos energia árképzési módszerére vonatkozik. A Hivatal ezen árkorlát kötelezettségében alkalmazott 16,5 Ft/kWh átlagár az ESZ rendelet

szerinti összehasonlító ár 2008. év július 1-től érvényes mértéke, a várható gázáremelések, valamint a 2009-től újonnan egyetemes szolgáltatásra jogosult felhasználók (közintézmények) ellátásának jelenlegi árszintje alapján, a várható értékesítési mennyiségekkel súlyozott átlagárként került meghatározásra.

- 22) Harmadik árkorlát kötelezettség a Kötelezett Engedélyes árképzésének nemzetközi viszonylatba való helyezését szolgálja, amikor viszonyítási alapként a német energiatőzsdén (European Energy Exchange – EEX) – a közép-kelet-európai régióban irányadónak számító – ármozgásokat veszi alapul. A kötelezettség szerint Kötelezett Engedélyes a 2009. évre vonatkozó villamosenergia-értékesítései tekintetében biztosítja, hogy azok súlyozott átlagára ne haladja meg az EEX 2008. január 1-jétől 2008. június 30-ig a 2009. év egészére kötött ügyletek átlagárát 70 % zsinór és 30 % csúcs arány alkalmazásával. Tekintettel arra, hogy az EEX a magyar villamos energia nagykereskedelmi piachoz legközelebb eső, nagy forgalmat bonyolító, likvid piac, melyen - sok más szomszédos villamosenergia-tőzsdével szemben - számottevő mennyiségben kereskednek 2009-es évre vonatkozó termékekkel, és amelyre a magyar piaci szereplők és a Hivatal számos ügyben és megállapodásban benchmarking adatként hivatkoznak, jelen ügyben is indokolt irányadónak tekinteni az ott tapasztalható piaci mozgásokat. A Hivatal álláspontja szerint az átlagár legpontosabb mértékű számítása úgy érhető el, hogy az adott időszakban mért napi átlagár euróban számított összegét a Magyar Nemzeti Bank adott napon érvényes hivatalos deviza-árfolyamával kell forintban meghatározni. A kötelezettségben szereplő zsinór és csúcs ügyletek angol nyelvű elnevezése megfelel a német energiatőzsdén használt kifejezéseknek (Phelix Baseload Year Futures, Phelix Peakload Year Futures).
- 23) Minderre tekintettel a Hivatal álláspontja szerint a kiszabott kötelezettségek és a teljesítésükre rendelkezésre álló határidők az azonosított versenyproblémára, valamint annak következményeire tekintettel indokoltak és azzal arányosak.

VIII. Együttműködés a Gazdasági Versenyhivatallal

VIII.1. Együttműködés az eljárás során

- 1) A Hivatal eljárása során a jelentős piaci erővel rendelkező engedélyesek azonosításával és a rájuk vonatkozó kötelezettségek kiszabásával kapcsolatban a Gazdasági Versenyhivatallal a VET 162. és a 112. §-ai valamint a Hivatal és a GVH között fennálló Együttműködési Megállapodás rendelkezéseinek megfelelően együttműködik. Az együttműködés célja a villamosenergia-piaci versenyt érintő kérdésekben a verseny védelmének következetes érvényre juttatása illetve az egységes jogalkalmazás előmozdítása.
- 2) A GVH a jelentős piaci erővel rendelkező engedélyes azonosításával valamint a rá vonatkozó kötelezettség előírásával kapcsolatos szakmai álláspontját 2008. június 27-én, illetve a Hivatal által végrehajtott módosításokra tekintettel annak kiegészítését 2008. június 30-án eljuttatta a Hivatal részére, amelyben felvetett kérdések és a Hatóság által arra adott válaszok az alábbiakban szerepelnek.

VIII.2. A Gazdasági Versenyhivatal észrevételei a határozat tervezetéhez

- 3) A GVH észrevételének I. pontjában rögzíti, hogy a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló, többször módosított 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tpv.) 38. § (2) bekezdése értelmében a jövőben folytatandó versenyfelügyeleti eljárásokban a jelen álláspontban foglaltak a GVH Versenytanácsát nem kötik. Ennek megfelelően a villamos energia nagykereskedelem piacaival kapcsolatos konkrét versenyfelügyeleti eljárásokban a GVH Versenytanácsa a MEH határozatában meghatározottól eltérő piacokat határozhat meg, illetőleg az egyes vállalkozások piaci helyzetét, gazdasági erőfölényes pozícióját eltérően ítélni meg. Tekintettel ugyanakkor a jogbiztonság és a jogalkalmazás kiszámíthatóságának általános követelményére, valamint azon célkitűzésre, hogy az ilyen eltérések csak valóban indokolt esetben forduljanak elő, a GVH az ilyen ügyek vizsgálati szakaszában a MEH és a GVH között létrejött megállapodásnak megfelelően a jogalkalmazás egységének megőrzése érdekében konzultálni fog a MEH szakértőivel.
- 4) A GVH észrevételének II. pontjában jelzi a határozat-tervezet rendelkező részével való egyetértését, ugyanakkor úgy látja, hogy a határozat-tervezetnek a piacelemzést, különösen pedig a jelentős piaci erő értékelését tartalmazó, a hosszú távú megállapodások jelentőségével és szerepével kapcsolatos megállapításai, továbbá a rendelkező rész 2. b) pontja szerinti kötelezettség további átgondolást, kiegészítést igényel.

A GVH egyetért azzal, hogy a Hivatal az érintett piacon megfigyelhető verseny hatékonyságának elemzését strukturális és dinamikus tényezők vizsgálatával végezte el. A piaci struktúrát a határozat-tervezet a piaci verseny hatékonysága alapvető meghatározójának tekinti, melynek legnyilvánvalóbb kifejeződési formája a piaci szereplők egymáshoz viszonyított pozíciója, a szereplők piaci részesedése. A piaci részesedések statikus mutatóinak vizsgálata során a határozat-tervezet megállapítja, hogy a nagykereskedelmi piac értékesítési oldalának legnagyobb szereplője a hazai termelői kapacitások túlnyomó többségét hosszú távú megállapodásokkal (HTM-ekkel) lekötő, egyúttal hosszú távú importszerződésekkel is rendelkező, a később JPE-ként is azonosított MVM Trade ZRt., aki egymagában 80%-os részesedést tudhat magáénak. A piaci koncentráció magas, ami a verseny szempontjából nagyon kedvezőtlen piaci struktúrát jelent. A határozat-tervezet a statikus mutatók értékelésén túl kiemeli annak figyelembe vételét, hogy az elkövetkezendő években, különösen a vizsgált időhorizonton várható-e a piaci koncentráció csökkenése és a verseny intenzitásának növekedése. Ezt követően a határozat-tervezet megállapítja, hogy a HTM-es szerződéses rendszer megszűnésével „számottevő mértékben” csökkenhetne a piaci koncentráció, utal a szerződéses rendszer folyamatban lévő átalakítására, elismeri, hogy az a felszabaduló erőművi kapacitások átlátható és minden piaci szereplő számára hozzáférhető módon történő értékesítése „enyhítene a jelenlegi helyzeten”.

A GVH egyetértve ezekkel a megállapításokkal arra kívánja felhívni a figyelmet, hogy a határozat-tervezet megalapozottságát alapvetően gyengíti, ha a MEH a HTM-

ek jövőbeli – a vizsgált időtávon belül mindenképp változó – szerepével kapcsolatban csak annyit említ, hogy mivel azok átalakulása vagy megszűnése a határozat meghozatalakor csupán egy bizonytalan lehetőség, a határozat-tervezet piaci koncentrációra vonatkozó megállapításait nem befolyásolja. Ez utóbbi megállapítás egyrészt ellentmond a dinamikus tényezők szerepéről szóló megállapításokkal, másrészt leegyszerűsítő abban a helyzetben, amikor az Európai Bizottság egyik, HTM-eket vizsgáló eljárásában a döntés a MEH határozatának kibocsátása előtt megszületett. A GVH álláspontja szerint a határozat-tervezetnek mindenképp ki kell térnie e körülményre, és ennek fényében kell alátámasztania, kiegészítenie a piaci részesedésekre vonatkozó elemzésnek a HTM-ek megszűnésére vonatkozó következtetését. Erre a kiegészítésre a GVH álláspontja szerint azért is szükség van, mert a HTM-ek létre visszavezethető alapvető piaci probléma – szabad erőművi és import kapacitások hiánya – ezt követően a hatékonyság elemzés és a JPE vizsgálat több pontjában megjelenik.

A GVH felhívja a figyelmet arra, hogy a VET 109. § (2) bekezdése alapján amennyiben a MEH-nek valamely érintett piacon fennálló verseny megítélése szempontjából jelentős körülmény jut tudomására, haladéktalanul piacelemzést kell lefolytatnia. A GVH szerint ilyen körülménynek minősülhet az, ha - az Európai Bizottság versenyjogi fellépésének következményeként – a jövőben a jelenlegi HTM rendszer átalakul illetve megszűnik.

A vonatkozó részekkel kapcsolatos megjegyzésekkel a Hivatal egyetért, azokat megfelelően módosította.

- 5) Az észrevétel II. pontjának következő részében kifejtettek szerint a JPE szolgáltatóra a 2. b) pontban megfogalmazott, 2009-es évre vonatkozó árszabályozás jellegű kötelezettségek végrehajtása a GVH szerint esetlegesen nehézségeket okozhat. A GVH véleménye szerint az egyetemes szolgáltatók részére értékesített villamosenergia-ársapka szabályozása mellett nehezen kivitelezhető egy olyan pótlólagos szabályozás, ahol az egyetemes szolgáltatók árszabályozását a szabadpiaci kereskedők részére értékesített energia árszabályozásával próbáljuk „egy sapka alá vonni”. Egy ilyesfajta szabályozás csak akkor működhetne sikeresen, ha az összes terméket egy időben értékesítenénk, hiszen ekkor könnyen meg lehetne állapítani a kötelezésben megjelölt súlyozott átlagot, egyéb esetekben viszont a korábban értékesített termékek ára korlátokat szab a később értékesített termékeknek, amely egy piaci mechanizmus esetén egyrészt korlátozhatná, másrészt bonyolítaná az árképzést.

A Hivatal álláspontja szerint kétségtelen, hogy az ársapka különböző időpontokban különböző szereplőknek történő értékesítésekre vonatkozik, ami elvileg nehezíti az kivitelezést. A gyakorlatban viszont ezen értékesítések egymáshoz viszonyított aránya nagy mértékben enyhíti a későbbi értékesítések árazására vonatkozó aggodalmakat. Az értékesítések nagy része (a kereskedőknek történő értékesítések túlnyomó többsége) egy időpontban, az októberi aukción bonyolódik, még egy másik jelentős részük az MVM Trade ZRt. és az egyetemes szolgáltatók között 2007. novemberében kötött Villamosenergia

Adásvételi Szerződéseken (VEASZ-okon), illetve az azokat pontosító Éves Kereskedelmi Szerződéseken (ÉKSZ-eken) keresztül történik. Az MVM Trade ZRt. 2009. évre vonatkozó értékesítéseinek csupán kisebb részét teszik ki az évközi, rövid távú értékesítések, melyek árara egyébként is jelentős befolyást gyakorolnak az aukción kialakuló árak. Ennél fogva a lényegi árazási kérdések közel azonos időpontban, az aukción és a VEASZ-okban eldőlnék, ami véleményünk szerint jelentős mértékben csökkenti az árképzéssel kapcsolatban esetlegesen felmerülő későbbi nehézségek valószínűségét.

A Hivatal a fentieknek megfelelően a határozat-tervezetben foglalt álláspontját fenntartja.

- 6) A GVH észrevétele II. pontjának végén megjegyzi, hogy a kivitelezés nehézségei mellett felmerülhet egy (túlzó) árazási probléma is, amely esetlegesen akár versenyképességi problémákhoz is vezethet. Amennyiben ugyanis az EEX árak jelentősen meghaladják az egyetemes szolgáltatóknak felszámított árat, akkor a kötelezettségek súlyozott átlagár számítása miatt a piaci kereskedők az EEX árakat jóval meghaladó díjakat lesznek kénytelenek fizetni, amelyet aztán feltehetőleg a végfogyasztókra terhelhetnek.

A Hivatal álláspontja a GVH ezen észrevételével kapcsolatban a következő:

A kereskedői értékesítések elvileg valóban meghaladhatják az ESZ-eknek történő értékesítések árait, és az EEX-es jegyzésárakat is. A kereskedőknek történő túlárzás veszélyét azonban jelentősen csökkenti az a tény, hogy ezen értékesítések ára alapvetően egy olyan aukción dől el, melynek lényegi elemeit a jogszabályok és jelen határozat, részletszabályait pedig a Hivatali jóváhagyási eljárás szabályozza. Az értékesítendő mennyiség (Vhr. szerinti) meghatározása, a kapcsolódó vállalkozások részvételének korlátozása, az értékesítésre kerülő termékek összetételének a piaci szereplők igényeihez történő igazítása, az aukció időpontjának és feltételeinek időben történő közzététele, valamint az aukció lebonyolítására vonatkozó részletszabályok Hivatal általi jóváhagyása együttesen képes biztosítani, hogy az aukción ne alakulhasson ki egy hatékony piacon kialakuló szint feletti árszint és ne merülhessen fel a fent említett (túlzó) árazási probléma.

A Hivatal ennek megfelelően fenntartotta a határozat-tervezetben foglalt álláspontját.

- 7) A GVH észrevételének III. pontja első felében rögzített stilisztikai és szóhasználati javaslatok szerepelnek. Az észrevétel ezen pontjában a GVH számos más módosítási javaslatot is megfogalmaz. Ennek megfelelően a verseny hatékonyságának és az arra adott szabályozói válaszokkal kapcsolatban javasolta annak kifejtését, hogy a nem kellő hatékonyság elsősorban a piac statikus és dinamikus hatékonyságának hiányát jelenti, melyekből adódó piaci kudarc megoldására a versenyjog önmagában nem elégséges. Ezen túlmenően javasolta a piacra lépéshez szükséges időtartam elemzésénél azt a versenyjogi elemzésekben általában szokásos feltételezés alkalmazását, hogy a piacra lépéshez szükséges idő hozzávetőlegesen megegyezik a teljes kapacitáson működő inkumbens vállalatok kapacitásbővítéséhez szükséges idővel. Ezt követően a GVH kifejti azon álláspontját, hogy a tervezetben az egyedi (pl. időjárási) hatásokat jelen esetben nem mutatja túlságosan szemléletesen a mellékelt fogyasztási görbe, ezért az erre történő hivatkozás a mondatból való elhagyását javasolja. A III. pont végén a GVH javasolja annak az álláspontnak az

elhagyását, amely szerint „lehetnek olyan termelő vállalatok, amelyek számára a műszaki feltételek adottak, s eddig csak a csúcsidejű termelésben vettek részt, de a csúcsidejű időszakon kívüli villamos energia árának 10 %-os tartós emelkedésével kellőképpen ösztönözve lennének arra, hogy kínálatukkal a csúcsidejű időszakon kívül is megjelenjenek”, mivel meglehetősen elvont és megalapozottsága is hiányos.

A vonatkozó részekkel kapcsolatos észrevételekkel a Hivatal egyetért, azokat megfelelően módosította.

- 8) A GVH az V. fejezet 1) bevezető pontjával kapcsolatban megjegyezte, hogy a verseny hatékonyság dinamikus tényezői nem csupán a múltban megfigyelhető piaci folyamatok elemzését követelik meg, hanem – különösen egy előremutató ex-ante vizsgálatban – a jövőbeli folyamatok értékelését is, jelen esetben a szabályozói beavatkozás tervezett időbeli hatályára mindenképpen kiterjedően.

A határozat-tervezet vonatkozó részével kapcsolatos észrevétellel a Hivatal egyetért, azt megfelelően módosította.

- 9) A GVH a határozat-tervezet V.2.3. pontjában foglalt ábrákkal kapcsolatban kifejezte véleményét, hogy szükséges lenne mélyebben kitérni arra, miért nőttek a kereskedői árak 2008. elején jelentősebb mértékben, elérve gyakorlatilag az MVM árrésének szintjét.

A Hivatal álláspontja szerint a 2008. év elejétől megfigyelhető kereskedői árrés növekedés oka az, hogy a kereskedői adatok innentől kezdve tartalmazzák az MVM Trade ZRt. adatait is (korábban az MVM-es értékesítések külön adatsoron szerepeltek). Az ábrán látható árrés növekedés tehát teljes egészében az MVM Trade ZRt. 2007-ben megfigyelhető árrés-növekedésének a 2008-as adatsorban történő megjelenésének tudható be.

A Hivatal ennek megfelelően fenntartotta a határozat-tervezetben foglalt álláspontját.

- 10) A GVH észrevételében a közérthetőség kedvéért javasolja a „versenyjogi gyakorlat” kifejezés használatát a „versenyszabályozási gyakorlat” helyett. Az előbbi szélesebb körben használt ezért nem igényel további magyarázatot, ami a határozat-tervezet rendeltetése és terjedelmi korlátai miatt egyébként sem indokolt.

A határozat-tervezet vonatkozó részével kapcsolatos észrevétellel a Hivatal egyetért, azt megfelelően módosította.

- 11) A VI.2. pontban szereplő kiegyenlítő vásárlóerő vizsgálatával kapcsolatban a GVH észrevétele szerint a felsorolásban nem csupán az érintett szereplők alkuerejét csökkentő tényezők szerepelnek, ahogy arra a zárójeles megjegyzés utal, ezért javasolják annak elhagyását.

A határozat-tervezet vonatkozó részével kapcsolatos észrevétellel a Hivatal egyetért, azt megfelelően módosította.

- 12) A VI.2. pontban szereplő kiegyenlítő vásárlóerő vizsgálatával kapcsolatban a GVH további észrevételt tett, amely szerint az érvelést ki lehet egészíteni azzal, hogy az egyetemes szolgáltatók kiegyenlítő vásárlóerejét önmagában csökkenti a szabályozott áron történő ellátási kötelezettség ténye.

A GVH észrevételével – némi kiegészítéssel – a Hivatal egyetért. A VET 140. § (2) szerint „az egyetemes szolgáltatás keretében értékesített villamos energiának - a kiszámítására vonatkozó jogszabályi előírásoknak megfelelően képzett - árát az egyetemes szolgáltató üzletszabályzata tartalmazza”. Ennek megfelelően az egyetemes szolgáltatók értékesítési ára a törvény szövege szerint annyiban minősül szabályozott árnak, hogy az árképzésének szabályait rendelet rögzíti (115/2007. (XII. 29.) GKM rendelet villamosenergia-piaci egyetemes szolgáltatás árképzéséről, valamint az egyetemes szolgáltatás keretében nyújtandó termékcsomagokról).

Ennek megfelelően az észrevétel által érintett pont részben módosításra került.

- 13) A határozat-tervezet VI.5. pontjában található 25)-30) pontokkal kapcsolatban a GVH azt az észrevételt tette, hogy jelentős szóismétlést tartalmaznak, ezt szükséges lenne kiküszöbölni.

A határozat-tervezet vonatkozó részével kapcsolatos észrevétellel a Hivatal egyetért, azt megfelelően módosította.

- 14) A GVH észrevételezte a határozat-tervezet VI.5. pontjában található 30. ponttal kapcsolatban megjegyezte, hogy határozatnak jobban alá kellene támasztania a piaci erő átvitelének reális lehetőségét. Amennyiben ugyanis az egyetemes szolgáltatással érintett fogyasztói árak továbbra is szabályozottak maradnak, úgy a GVH véleménye szerint kevés lehetőség/mozgástér van arra, hogy az MVM Trade ZRt. nagykereskedelmi piaci erejét átvigye a kiskereskedelmi piacra, hiszen meglehetősen valószínűtlen például az, hogy az egyetemes szolgáltatási szegmensből a tőkeerős nemzetközi vállalatokat kiszorítsa.

A Hivatal ebben a kérdésben eltérő álláspontot képvisel. Az egyetemes szolgáltatás árképzéséről szóló rendeletben szereplő szabályok az árképzés felső korlátját szabják meg, az egyetemes szolgáltatók az itt rögzített szabályok szerint kiszámított ártól lefelé eltérhetnek. A szabályozás szerint bármely engedélyes, így az MVM Trade ZRt. is benyújthat egyetemes szolgáltatási engedély iránti kérelmet a Hivatalhoz, tehát jogi akadálya nincs az egyetemes szolgáltatásban történő szerepvállalásának. Az árképzésre és az egyetemes szolgáltatói engedély benyújtására vonatkozó szabályok tehát lehetővé teszik új egyetemes szolgáltatók szerepvállalását és a szolgáltatók közti árverseny kialakulását. Egy ilyen árversenyben az MVM Trade ZRt. a rendelkezésére álló portfólió révén egyértelmű versenyelőnyben van a jelenlegi egyetemes szolgáltatókkal szemben, melyet csak a kis fogyasztók ellátásához

szükséges infrastruktúra hiánya korlátoz. Ezen túlmenően az MVM Trade ZRt-nek illetve az MVM Partner ZRt-nek egyaránt lehetősége van piaci részesedésének további növelésére az egyetemes szolgáltatásra nem jogosult végfelhasználók piacán.

A Hivatal ennek megfelelően fenntartotta a határozat-tervezetben foglalt álláspontját.

- 15) A VI.6. Jelentős piaci erővel rendelkező azonosítása alfejezettel kapcsolatban a GVH észrevételezte, hogy a határozat-tervezet e részében szereplő értékelés álláspontjuk szerint kevésbé vonatkozik a JPE szereplő azonosítására, inkább egy összefoglaló a jelentős piaci erő vizsgálata során értékelt szempontok eredményéről. Az azonosításhoz a GVH álláspontja szerint az szükséges, hogy a határozat-tervezet először nevezze meg a jelentős piaci erővel rendelkező szereplőként azonosított engedélyest, majd a vizsgálat során elemzett tényezőknek az ő vonatkozásában megállapított eredményeivel indokolja az azonosítást. Ezen túlmenően felhívta arra a figyelmet, hogy a határozat-tervezet vonatkozó részének legelején álló első mondat munkaanyag jellegű, ezért szerepeltetése a nyilvánosságra hozandó verzióban szükségtelen.

A határozat-tervezet vonatkozó részével kapcsolatos észrevétellel a Hivatal egyetért, azt megfelelően módosította.

- 16) A határozat-tervezet indokolásának VII. fejezetben foglalt, a kötelezettségek kiszabására vonatkozó része a GVH észrevétele szerint akkor jogszerű és megalapozott, ha áttekinthetően tartalmazza a következő részeket: a kötelezettségek kiszabására vonatkozó jogszabályi rendelkezés ismertetése, a kötelezettségszabás általános célja, az annak során alkalmazandó elvek, a MEH által a jogszabály szerint kiszabható kötelezettségek felsorolása, a konkrét döntéssel alkalmazott kötelezettségek kiválasztásának indokai, melynek során be kell mutatni az azonosított versenyproblémát, lehetséges következményeit (lehetséges strukturális torzulások és/vagy visszaélésszerű magatartások), ezek orvoslására alkalmazható kiválasztott kötelezettségeket, a kiválasztás és az arányosság indokait. Ennek érdekében javasolják a határozat-tervezet indokolása vonatkozó részének ennek megfelelő átstrukturálását.

A határozat-tervezet vonatkozó részével kapcsolatos észrevétellel a Hivatal egyetért, azt megfelelően módosította.

- 17) A GVH június 27-i szakmai álláspontjának június 30-i kiegészítésében a határozat-tervezet 2. pontjában foglalt kötelezettséggel kapcsolatban fogalmazta meg véleményét. A GVH megállapította, hogy a határozat-tervezet kötelezettségeket kiszabó része a korábbtól eltérően immár nem rendelkezik arról, hogy az érintett piacon jelentős erejüként azonosított MVM Trade ZRt-re előírt átlátható értékesítési kötelezettség éves nyilvános árverésen a kötelezett engedéllyel azonos tulajdonosi körhöz tartozó kereskedői engedélyes vállalkozások nem vehetnek részt. Ehelyett a határozat-tervezet a szóban forgó engedélyes részvételének részleges korlátozása mellett döntött oly módon, hogy az árverésen a kötelezett engedéllyel azonos tulajdonosi körhöz tartozó villamosenergia-kereskedelmi engedélyes vállalkozások

által elnyert villamos energia egyetlen termék esetében sem haladhatja meg az értékesítésre kerülő villamos energia 25 %-át. A GVH megállapította továbbá, hogy a MEH ezen korlátozást elegendő mértékűnek ítéli a kötelezett szolgáltatóval nem azonos tulajdonosi körben lévő vállalkozások esélyegyenlőségének biztosítása érdekében, illetve konkrétan ahhoz, hogy azonos tulajdonosi körbe tartozó kereskedelmi engedélyes ajánlataival ne tudja befolyásolni az aukció eredményét.

A GVH nem látja annak indokait, hogy ez utóbbi azonosított problémát a kiszabott kötelezettség hogyan tudja hatékonyan orvosolni különös tekintettel arra a tényre, hogy a határozat-tervezetben hivatkozott aukciós szabályzat rendelkezései még bizonytalanok, így lehetetlen megítélni, hogy az alkalmas lesz-e a Vhr.110. § (3) bekezdésében foglalt követelmények teljesítésére. A GVH szerint az sem világos a határozat-tervezet egyetlen erre hivatkozó állítása alapján, hogy a MEH mi alapján állapította azt meg, hogy a kötelezett engedéllyessel azonos társaságcsoporthoz tartozó MVM Partner Zrt. kereskedői engedélyes teljes kizárása indokolatlan mértékben megnehezítené a vonatkozó engedélyes villamosenergia-beszerzéseit, így alapvetően kétséges az, hogy a beavatkozást indokoló piaci probléma megoldására valóban a leghatékonyabb egyben arányos kötelezettség kerül kiszabásra.

A Hivatal álláspontja szerint az MVM Partner Zrt. aukcióról való teljes kizárása az aukcióra bocsátandó villamosenergia-mennyiség meghatározására vonatkozó szabályok következtében indokolatlan mértékben nehezítené meg a vállalkozás villamosenergia-beszerzéseit. A Vhr. 110. § (3) bek. a) pontja szerint az aukció során értékesítésre kerülő kapacitások mennyisége nem lehet alacsonyabb annál, mint ami ahhoz szükséges, hogy Kötelezett Engedélyesnek az aukcióra kerülő kapacitások, illetve az ebből származó villamosenergia-értékesítés nélkül számított piaci részesedése 40 % alá csökkenjen. Tekintettel az MVM Trade Zrt. egyetemes szolgáltatókkal kötött szerződéseire, valamint az egyetemes szolgáltatásra jogosult felhasználók körének földgázellátásról szóló 2008. évi XL. törvény 152. § (4) bekezdése értelmében történő kibővülésére, a fenti aukciós kötelezettség nagy valószínűséggel azt eredményezi, hogy az MVM Trade Zrt. az egyetemes szolgáltatókkal kötött szerződéses kötelezettségeinek kielégítéséhez szükséges kapacitásain túl fennmaradó valamennyi rendelkezésre álló kapacitása nyilvános aukció keretében kerül értékesítésre. Ennek következtében az MVM Trade Zrt. bilaterális értékesítési lehetőségei erősen beszűkülnek, tehát az MVM Partner Zrt. aukcióról történő teljes kizárása azt eredményezheti, hogy az MVM Trade Zrt. kapcsolt vállalkozásának sem aukción, sem azon kívül nem lesz képes villamos energiát értékesíteni. A Hivatal véleménye szerint ez indokolatlan mértékben korlátozná az MVM Partner Zrt. villamosenergia-beszerzési lehetőségeit, ami a kiskereskedelmi piacon fennálló részesedések ismeretében hátrányosan érintheti a kiskereskedelmi piaci versenyt.

A Hivatal álláspontja szerint annak veszélye, hogy az MVM Partner Zrt. aukción történő részvételével hátrányosan befolyásolja az aukció eredményét, igen kicsi. Az aukciós szabályzat (amely többek között a résztvevők ajánlattételére vonatkozó korlátokat is tartalmaz) Hivatal által történő jóváhagyása kellő biztonsággal akadályozza meg, hogy valamely résztvevő ajánlataival manipulálja az aukció kimenetelét. További biztosítékot jelent, hogy a Hivatal korlátlan hozzáférési joggal rendelkezik az aukcióval kapcsolatos valamennyi adatahoz és információhoz, beleértve ebbe az egyes résztvevők által beadott ajánlatok részleteit. Amennyiben az aukció részletes elemzése során a Hivatal arra a

következtetésre jut, hogy az MVM Partner ZRt. ajánlattételi viselkedésével az aukció eredményét hátrányosan befolyásolta, részletes vizsgálat indítása mellett dönthet, melynek során szankcionálási joggal élhet, amely erős visszatartó erőt jelent az aukció szabályainak megsértése ellen.

A Hivatal álláspontja szerint a vonatkozó előírás anélkül képes korlátozni a Kötelezett Engedélyes piaci erejének más piacra történő átvitelét, hogy a Vhr. 110. § (4) bekezdésében az aukciós szabályzattal kapcsolatban megfogalmazott szabályozás, mely szerint a szabályzat mindenkinek biztosítani köteles az egyenlő esélyekkel való részvételt, súlyos sérelmet szenvedne.

A Hivatal ennek megfelelően fenntartotta a határozat-tervezetben foglalt álláspontját.

IX. Záró rendelkezések

- 1) E határozatot a Hivatal a VET 159. § f, g bekezdésében foglalt hatáskörében eljárva adta ki. E határozat a VET 107. §-113. §-ban foglaltakon, továbbá a Vhr. 104. §-112. §-aiban foglalt rendelkezéseken alapul.
- 2) A VET 168. § (10) bekezdése szerint a Hivatal határozata ellen fellebbezésnek nincs helye, a határozat felülvizsgálatát a bíróságtól lehet kérni a Ket. 109. § (1) bekezdésében foglaltaknak megfelelően; a VET 113. § (1) bekezdésében foglaltak alapján, akinek jogát vagy jogos érdekét a határozat érinti, az keresettel kérheti a bíróságtól e határozat felülvizsgálatát.
- 3) A Hivatal a KET 68. §-a alapján – június 25-én telefon útján történt előzetes időpont egyeztetéssel – lehetővé tette, hogy az eljárásban érintett MVM Trade ZRt. képviseletében megjelent dr. Barócsi Zoltán főosztályvezető, dr. Pozsgai Imre jogtanácsos és dr. Németh András ügyvéd részére a Hivatal hivatalos helyiségében, hogy tárgyban jelzett ügyben iratbetekintési jogukkal éljenek. Ennek során a Hivatal átadta megtekintésre, majd az ügyfél kérésére másolatban a nagykereskedelmi piacra vonatkozóan elkészült piacelemzést, illetve piacmeghatározást. A Hivatal tájékoztatta az ügyfelet arról, hogy az ügyben nem keletkezett más olyan irat, amelybe a KET alapján az ügyfél betekinthesne. Az ügyfél részéről kérdés nem hangzott el.
- 4) A Hivatal eljárása 2008. május 28-án hivatalból indult.
- 5) A Hivatal a Határozatot a hivatalból indult közigazgatási hatósági eljárás keretében hozta meg, ezért a Kötelezett Engedélyest a Magyar Energia Hivatal igazgatási szolgáltatási díjainak mértékéről, valamint az igazgatási szolgáltatási és a felügyeleti díj fizetésének szabályairól szóló 91/2007. (XI. 20.) GKM rendelet alapján igazgatási és szolgáltatási díjfizetési kötelezettség nem terheli.
- 6) Az eljárási költségről a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvény (továbbiakban: Ket.) 72. § (1) dd) pontja alapján kellett rendelkezni.

- 7) A határozat közzétételére a Hivatal honlapján a VET 168. § (9) bekezdésében és a Vhr 118. §-ában foglaltak alapján kerül sor.

Budapest, 2008. június 30.

Horváth J. Ferenc

Kapják: MVM Trade ZRt. 1 példány

MEH Közgazdasági és Környezetvédelmi Osztály 1 példány

MEH Irattár 1 példány